

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ

Інститут екологічної економіки і менеджменту

Кафедра обліку і аудиту

Пояснювальна записка

до дипломної роботи бакалавра

на тему:

«Облік і аудит дебіторської заборгованості

ТзОВ «Аптека Знахар»

Виконала: студентка 2 курсу, групи ОАСз-21

Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Вовк А.В.

Керівник к.е.н., доц. Клим Н.М.

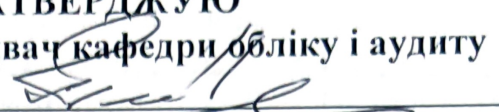
Рецензент _____

(прізвище та ініціали)

Львів – 2024 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ

Інститут _____ екологічної економіки і менеджменту _____
Кафедра _____ обліку і аудиту _____
Освітній ступінь _____ бакалавр _____
Спеціальність _____ 071 «Облік і оподаткування» _____

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри обліку і аудиту

« 07 » _____ 20 24 року

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Вовк Анастасії Вікторівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи »Облік і аудит дебіторської заборгованості ТзОВ «Аптека Знахар»

керівник роботи к.е.н., доцент Клим Н.М.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від «07»03.2024 року №С-193

2. Термін подання студентом роботи 14.06.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи Законодавчі і нормативні акти з обліку і аудиту дебіторської заборгованості, дані звітності ТОВ «Аптека Знахар», первинна документація ТОВ за темою роботи, підручники, наукові джерела за темою, фахові інтернет-видання тощо.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

1. Теоретичні основи організації обліку і аудиту вибуття дебіторської заборгованості.

2. Економічна характеристика та оцінка стану обліку дебіторської заборгованості ТзОВ «Аптека Знахар»

3. Аудит дебіторської заборгованості

Висновки.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) _____

1. Основні показники діяльності ТОВ «Аптека Знахар»».

2. Класифікація дебіторської заборгованості.

3. Фактори, що впливають на виникнення дебіторської заборгованості аптечних закладів України.

4. Документи з обліку дебіторської заборгованості

5. Кореспонденції рахунків з обліку дебіторської заборгованості.

6. Формування Звіту про роздрібні продажі Аптеки.

7. Мета аудиту дебіторської заборгованості.

8. Таблиця для складання Звіту аудитора щодо дебіторської заборгованості

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 08.03.24 р.

Керівник роботи

(підпис)

(прізвище та ініціали)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вступ	11.03.24.- 14.03.24.	
2.	Розділ 1	15.03.24. – 28.03.24.	
3.	Розділ 2	29.03.24. – 16.04.24.	
4.	Розділ 3	17.04.24. – 07.05.24.	
5.	Висновки і пропозиції, оформлення дипломної роботи та списку використаних джерел	08.05.24. – 25.05.24.	
6.	Перевірка на плагіат, здача дипломної роботи на кафедру	27.05.24. - 14.06.24.	

Студент

(підпис)

Вовк А.В.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Клиш Н.М.
(прізвище та ініціали)

Анотація

Мета випускної роботи – ознайомитися із методикою ведення обліку та аудиту дебіторської заборгованості на ТзОВ «Аптека знахар».

Об’єкт обліково-звітний процес і процес аудиту на ТзОВ «Аптека Знахар» у 2021–2023 роках.

Предмет дослідження випускної роботи бакалавра є господарські операції з обліку дебіторської заборгованості ТзОВ «Аптека знахар».

Випускна робота бакалавра складається з вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних джерел та додатків.

В процесі дослідження проведено оцінку економічних показників діяльності Аптеки та подано його організаційно-виробничу структуру, висвітлено питання побудови обліково-звітного процесу і обліку дебіторської заборгованості, висвітлено методику аудиту і представлено результати аудиту за матеріалами ТзОВ «Аптека знахар». За результатами дослідження зроблено відповідні висновки і пропозиції.

Ключові слова: дебітори, дебіторська заборгованість, розрахунки, облік, аудит.

Сторінок – 62, рисунків – 29, таблиць – 22 , використаних літературних джерел –52.

Summary

The purpose of the thesis is to get acquainted with the method of accounting and auditing of accounts receivable at the "Apteka Znahar" JSC.

The object of the accounting and reporting process and the audit process for "Apteka Znahar" JSC in 2021–2023.

The subject of the bachelor's final thesis research is the business operations of accounting for receivables of "Apteka Znahar" JSC.

The bachelor thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions and proposals, a list of used sources and appendices.

In the course of the study, an assessment of the economic indicators of the Pharmacy's activity was carried out and its organizational and production structure was presented, the issue of building an accounting and reporting process and accounting for receivables was highlighted, the audit methodology was highlighted and the results of the audit were presented based on the materials of "Apteka Znahar" JSC. Based on the results of the research, relevant conclusions and proposals were made.

Keywords: debtors, accounts receivable, calculations, accounting, audit.

Pages – 62, figures – 29, tables – 22, used literary sources – 52.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ.....	8
1.1. Економічна сутність дебіторської заборгованості.....	8
1.2. Економіко-правовий аналіз нормативної бази з організації обліку та аудиту дебіторської заборгованості.....	18
РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОЦІНКА СТАНУ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТЗОВ «АПТЕКА ЗНАХАР».....	23
2.1. Аналіз фінансово-економічних показників господарської та природоохоронної діяльності ТЗОВ «Аптека Знахар»	23
2.2. Практичні аспекти ведення обліку дебіторської заборгованості Аптеки ..	34
2.3. Сучасні комп'ютерні технології ведення обліку дебіторської заборгованості	39
РОЗДІЛ 3. АУДИТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ.....	45
3.1. Мета, зміст, завдання і джерела інформації аудиту дебіторської заборгованості.....	45
3.2. Методичні прийоми проведення аудиту дебіторської заборгованості	48
3.3. Результати проведення аудиту дебіторської заборгованості.....	51
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59
ДОДАТКИ	63

ВСТУП

Тема обліку і аудиту дебіторської заборгованості є однією з ключових у сфері фінансового менеджменту, оскільки правильне управління дебіторською заборгованістю безпосередньо впливає на фінансову стабільність та ефективність підприємства. У сучасних умовах економічної невизначеності та конкуренції, питання обліку та контролю заборгованості набувають особливого значення, оскільки впливають на ліквідність, платоспроможність та загальну фінансову стійкість підприємства.

Актуальність теми дослідження зумовлена особливим значенням обліку дебіторської заборгованості, дотриманні платіжної дисципліни та ефективності використання оборотних коштів кожного підприємства.

ТЗОВ "Аптека Знахар" (далі ТЗОВ) є одним з провідних гравців на ринку фармацевтичних товарів, що обумовлює високий рівень взаємодії з постачальниками, покупцями та іншими контрагентами. Це, в свою чергу, створює потребу в ефективному управлінні дебіторською заборгованістю, яка включає не лише своєчасний та достовірний облік, але й ретельний аудит для мінімізації ризиків та виявлення потенційних проблем на ранніх етапах.

У діяльності аптечних закладів існує специфіка обліку, яка визначається особливостями їх роботи та включає як торговельні, так і виробничі функції, зокрема виготовлення медичних препаратів. Багато державних програм дозволяють аптекам відпускати частину ліків на пільгових умовах або безкоштовно, з компенсацією їх вартості з бюджету.

У зв'язку з воєнним станом в Україні були прийняті законодавчі ініціативи, що стосуються рахунків, на які накладено арешт, а також обмеження на готівкові розрахунки з фізичними особами, що наразі складають 50 тис. грн.[5]

Національний банк України продовжує підтримувати розвиток платіжної інфраструктури країни та сприяє зростанню частки безготівкових розрахунків і їх діджиталізації. Встановлені правила операцій на банківських рахунках спрямовані на формування безготівкової економіки з розвиненою платіжною

інфраструктурою, забезпеченням прозорості, безпеки та надійності розрахунків за допомогою інноваційних платіжних інструментів [7-9].

Операції на банківських рахунках регламентуються Інструкцією, яка встановлює загальні правила, види розрахунків та їх стандарти для клієнтів і банків на території України, використовуючи грошову одиницю України та за участі банківських установ [7]. Інші зміни передбачені законодавством на особливий воєнний період [4; 5; 6]

Мета даної дипломної роботи полягає у дослідженні існуючих методів та інструментів обліку і аудиту дебіторської заборгованості на прикладі ТОВ "Аптека Знахар", визначенні їх ефективності та розробці рекомендацій щодо вдосконалення цих процесів. У процесі роботи буде проведено аналіз чинного законодавства та нормативної бази, розглянуто основні підходи до обліку та аудиту дебіторської заборгованості.

Завдання дипломної роботи:

- проаналізувати теоретичні основи обліку і аудиту дебіторської заборгованості, визначити їх значення для фінансового управління підприємством.

- вивчити нормативно-правову базу, що регулює облік і аудит дебіторської заборгованості в Україні.

- дослідити існуючі методи обліку дебіторської заборгованості на прикладі ТОВ "Аптека Знахар".

- провести аудит дебіторської заборгованості підприємства, виявити основні проблеми та ризики.

- оцінити ефективність існуючої системи управління дебіторською заборгованістю в ТОВ "Аптека Знахар".

- розробити рекомендації щодо вдосконалення обліку та аудиту дебіторської заборгованості на підприємстві.

Предмет дипломної роботи – сукупність теоретичних, практичних і методологічних аспектів обліку та аудиту дебіторської заборгованості ТзОВ.

Об'єктом дослідження є облік дебіторської заборгованості ТзОВ.

Актуальність даної теми обумовлена необхідністю підвищення ефективності фінансового управління в умовах сучасної економіки, де швидкість та точність фінансових рішень є вирішальними факторами успіху. Результати дослідження мають практичне значення як для самого підприємства, так і для інших суб'єктів господарювання, які стикаються з подібними проблемами.

У даній дипломній роботі використовуються різноманітні **методичні прийоми** дослідження для забезпечення всебічного аналізу обліку і аудиту дебіторської заборгованості на прикладі ТзОВ "Аптека Знахар". Основними методичними прийомами є:

- аналіз та синтез – для дослідження існуючих методів обліку та аудиту дебіторської заборгованості, а також для узагальнення отриманих результатів.

- індукція та дедукція – для побудови логічних висновків на основі зібраних даних та формування загальних принципів обліку і аудиту.

- порівняння – для оцінки ефективності різних підходів до обліку та аудиту дебіторської заборгованості.

- економіко-статистичні методи – для аналізу фінансових показників та виявлення тенденцій у динаміці дебіторської заборгованості.

- метод моделювання – для розробки рекомендацій щодо вдосконалення обліку та аудиту дебіторської заборгованості.

- документальний метод – для вивчення первинної документації, фінансової звітності та інших документів ТзОВ "Аптека Знахар".

- метод експертних оцінок – для залучення думок фахівців аптеки щодо проблем та шляхів удосконалення управління дебіторською заборгованістю.

Для дослідження обліку і аудиту дебіторської заборгованості на прикладі ТзОВ "Аптека Знахар" у дипломній роботі використані інформаційні джерела, що включають нормативно-правові акти, наукову літературу, статистичні дані, інтернет-ресурси а також внутрішню документацію підприємства із застосуванням комплексного підходу до вивчення проблеми.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

1.1. Економічна сутність дебіторської заборгованості

Дебіторська заборгованість є важливою складовою активів підприємства і має значний вплив на його фінансовий стан. Вона виникає в процесі господарської діяльності як результат надання товарів, робіт або послуг у кредит, що є звичайною практикою у багатьох сферах бізнесу. Економічна сутність дебіторської заборгованості полягає у відстроченій грошовій вимозі підприємства до своїх контрагентів за надані їм товари чи послуги [28].

Згідно з Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні"[11], дебіторська заборгованість визначається як сума заборгованості юридичних або фізичних осіб перед підприємством за продані товари, надані послуги або виконані роботи, яка підлягає погашенню у майбутньому періоді. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) трактують дебіторську заборгованість як фінансовий актив, який відображає право підприємства на отримання грошових коштів або інших активів у майбутньому [10].

Дебіторська заборгованість виконує кілька важливих економічних функцій. По-перше, вона сприяє зростанню продажів та розширенню ринків збуту, оскільки відстрочка платежу може бути привабливою для покупців. По-друге, ефективне управління дебіторською заборгованістю забезпечує стабільний грошовий потік підприємства, що є критично важливим для його ліквідності та фінансової стійкості [37].

Дебіторська заборгованість має значний вплив на діяльність аптеки. Зростання її обсягів означає, що значна частина коштів аптеки є недоступною для використання в операційній діяльності. Це може призвести до неможливості залучення необхідних ресурсів у виробництво та зменшення

прибутковості. Затримки в отриманні грошових коштів за надані товари або послуги ускладнюють господарську діяльність аптеки, знижуючи її фінансову стійкість.

Дебіторська заборгованість також може свідчити про збільшення обсягів реалізації товарів аптеки. Її зростання часто пов'язане з розширенням виробництва або збільшенням обсягу продажів. Однак, під час господарських відносин між аптекою та фізичними чи юридичними особами виникають права та зобов'язання з обох сторін. Наприклад, аптека, виконуючи свої зобов'язання за договором, очікує отримати оплату за відвантажені ліки. Замовник, у свою чергу, зобов'язаний здійснити оплату. У бухгалтерському обліку аптеки це відображається як дебіторська заборгованість, а в замовника – як кредиторська заборгованість.

Управління дебіторською заборгованістю є критично важливим елементом фінансової діяльності аптеки. Непогашена дебіторська заборгованість створює ризики для фінансового стану підприємства. Основний ризик полягає в можливому непогашенні заборгованості, що може призвести до втрати грошових коштів. Вчасна оплата з боку покупців безпосередньо впливає на фінансовий стан аптеки, її здатність повторно інвестувати кошти у розвиток та забезпечувати безперебійне постачання ліків.

З розвитком науки та економічних підходів змінювалося і формулювання визначення дебіторської заборгованості. Політичні та економічні зміни впливали на властивості дебіторської заборгованості та підходи до її управління. Сьогодні дебіторська заборгованість розглядається як важливий показник фінансової здоров'я підприємства, що потребує ретельного моніторингу та управління для забезпечення стабільної його діяльності.

Підходи до трактування дебіторської заборгованості, які висвітлені у законодавчих актах, стандартах обліку і наукових виданнях представимо у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Підходи до трактування поняття «дебіторська заборгованість»

Джерело	Значення підходу
Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні"	Сума заборгованості юридичних або фізичних осіб перед підприємством за продані товари, надані послуги або виконані роботи, яка підлягає погашенню у майбутньому періоді.
Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS 9)	Фінансовий актив, який відображає право підприємства на отримання грошових коштів або інших активів у майбутньому.
Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО):	Кошти, які мають бути отримані підприємством від дебіторів за поставлені товари або надані послуги.
НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»	Зобов'язання дебіторів підприємства на певну дату
НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти»	Заборгованість, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт, послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для перепродажу.
МСФЗ9 «Фінансові інструменти»	Актив, що виникає, коли суб'єкт господарювання стає стороною контракту і внаслідок цього має юридичне право отримувати грошові кошти або юридичне зобов'язання їх сплатити. Непохідні фінансові активи з фіксованими платежами, які підлягають визначенню та не мають котирування на активному ринку
Береза С.Л.	Величина боргів юридичних та фізичних осіб для підприємства
Карчова Н.В.	«Кошти в боргах даної організації» - це група, до якої входить дебіторська заборгованість.
Коваленко О.»Управління дебіторською заборгованістю» - 2017	Дебіторська заборгованість як відстрочена грошова вимога підприємства до своїх контрагентів за надані товари чи послуги.
Дубровська Є.В	Неоплачені юридичними та фізичними особами послуги з транспортування вантажів та/або вилучені кошти з кругообігу підприємства, що мають документальне підтвердження, яке надає право на отримання боргу в вигляді грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.
Петренко Л. (2018) «Ризики дебіторської заборгованості і шляхи їх мінімізації»	Дебіторська заборгованість як сума коштів, що підлягає отриманню від покупців за продані товари або надані послуги, яка включає ризики неплатежу.
Яструбський М. Я.	Сума боргів юридичних та фізичних осіб, що виникли внаслідок минулих подій і зафіксовані на певну дату.

Можна зробити висновок, що перераховані науковці розглядають одну і ту саму проблему, але з іншої сторони, додаючи унікальності своєму тлумаченню поняття. Також автори досить лаконічно та влучно пояснюють види дебіторської заборгованості та її економічну сторону.

Не зважаючи на різноманіття класифікаційних ознак дебіторської заборгованості, її класифікацію здійснюють згідно єдиного Плану рахунків, за однією обраною ознакою.

Слід звернути увагу на поняття, які є фундаментальними для формування економічної суті поняття дебіторської заборгованості.

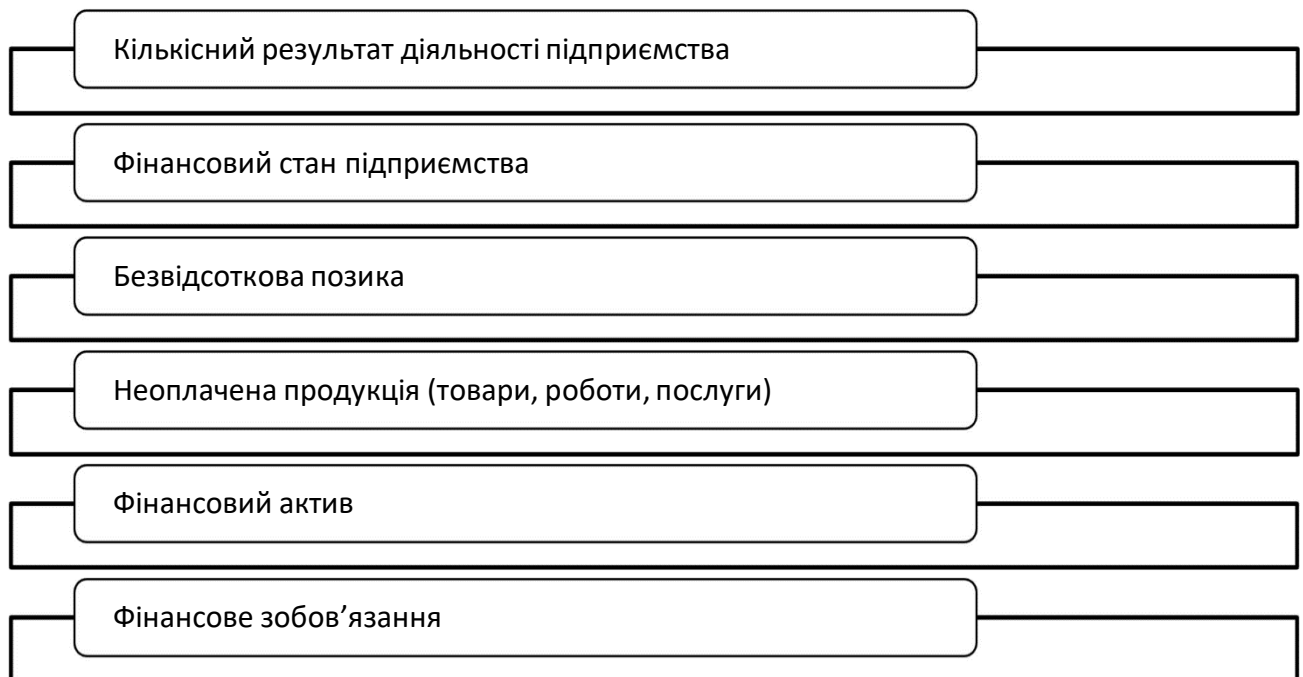

Рис.1.1. Фундаментальні поняття економічної сутності дебіторської заборгованості

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»[7] та Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку [10] дебіторська заборгованість за терміном її погашення класифікується як поточна (до 12 місяців) та довгострокова (більше 12 місяців). Детальну класифікацію дебіторської заборгованості за термінами її погашення показано на рис. 1.2.

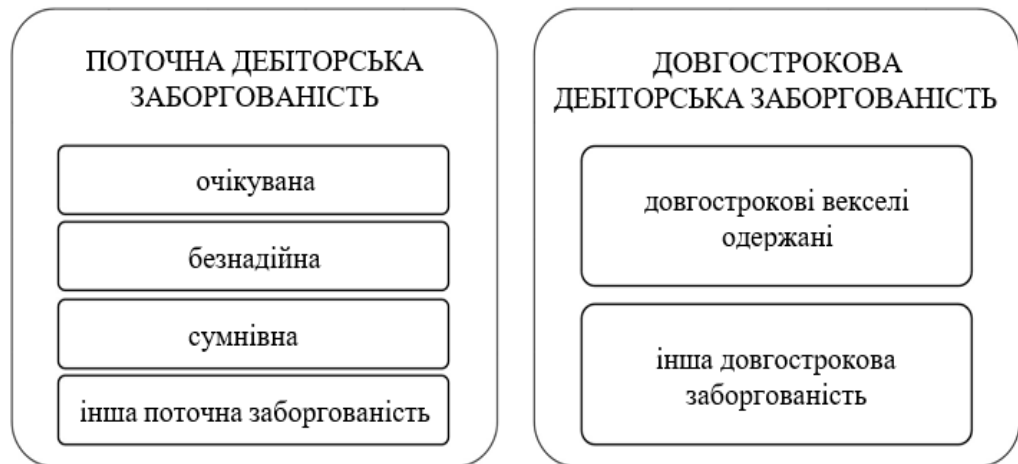

Рис.1.2. Види дебіторської заборгованості за терміном її погашення.

Систематизація класифікації дебіторської заборгованості дозволяє підприємствам ефективніше управляти своїми фінансовими ресурсами, знижувати ризики та покращувати грошові потоки. Використання різних підходів до класифікації допомагає здійснювати більш точний аналіз фінансового стану та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Класифікація дебіторської заборгованості є важливою частиною управління фінансами, оскільки вона дозволяє підприємству ефективно управляти своїми активами і планувати грошові потоки. Систематизація підходів до класифікації дебіторської заборгованості може базуватися на різних критеріях: за терміном погашення, за ступенем ліквідності, за ступенем ризику, за походженням, за характером взаємовідносин, за ступенем правової захищеності, за географічною ознакою, за видом діяльності.

Окрім поділу на довгострокову і короткострокову (поточну) дебіторську заборгованість, за ступенем ліквідності її визначають як [35; 36]:

Високоліквідна: Заборгованість, яка може бути швидко конвертована в грошові кошти без значної втрати вартості. Наприклад, дебіторська заборгованість з коротким терміном погашення.

Низьколіквідна: заборгованість, яка важко конвертується в грошові кошти або потребує значного часу для цього. Наприклад, довгострокова

заборгованість або заборгованість, що знаходиться на стадії судового стягнення.

За ступенем ризику: нормальна (регулярна) - заборгованість, за якою немає сумнівів щодо її погашення. Відображає нормальний бізнес-процес; сумнівна (прострочена) - заборгованість, щодо якої існує невизначеність у погашенні. Наприклад, рахунки, не оплачені у визначений термін; безнадійна - заборгованість, яка визнана неплатоспроможною та підлягає списанню. Це заборгованість, яку неможливо стягнути навіть через суд.

За походженням – комерційна та фінансова. Комерційна виникає в процесі звичайної комерційної діяльності. Наприклад, заборгованість покупців за поставлені товари або послуги. Фінансова виникає в результаті фінансових операцій, таких як надання позик або авансів.

За характером взаємовідносин: заборгованість контрагентів: Дебіторська заборгованість, що виникла в результаті взаємовідносин з покупцями та замовниками; заборгованість пов'язаних сторін: Дебіторська заборгованість, що виникла в результаті операцій з афілійованими підприємствами або пов'язаними особами; заборгованість працівників: Заборгованість, що виникає з операцій з працівниками підприємства (наприклад, позики працівникам).

За ступенем правової захищеності забезпечена і незабезпечена. Забезпечена: Заборгованість, що має правове забезпечення (наприклад, заставу або гарантію).

Незабезпечена: Заборгованість, що не має додаткового правового забезпечення.

За географічною ознакою – зовнішня і внутрішня. Внутрішня: Дебіторська заборгованість від контрагентів, що знаходяться в тій самій країні. Зовнішня: Дебіторська заборгованість від іноземних контрагентів.

За видом діяльності – товарна і нетоварна. Товарна (операційна): Виникає в результаті основної діяльності підприємства, пов'язаної з реалізацією товарів або послуг. Нетоварна (фінансова): Виникає в результаті інших видів

діяльності, не пов'язаних з основною комерційною діяльністю (наприклад, надання позик).

Для наочності сформуємо таблицю класифікації.

Таблиця 1.2.

Підходи до класифікації дебіторської заборгованості

Критерії	Категорія 1	Категорія 2	Категорія 3
За терміном погашення	Короткострокова	Довгострокова	
За ступенем ліквідності	Високоліквідна	Низьколіквідна	
За ступенем ризику	Нормальна (регулярна)	Сумнівна (прострочена)	Безнадійна
За походженням	Комерційна	Фінансова	
За характером взаємовідносин	Заборгованість контрагентів	Заборгованість пов'язаних сторін	Заборгованість працівників
За ступенем правової захищеності	Забезпечена	Незабезпечена	
За географічною ознакою	Внутрішня	Зовнішня	
За видом діяльності	Товарна (операційна)	Нетоварна (фінансова)	

Складено автором

Вивчення економічної сутності дебіторської заборгованості неможливе без дослідження впливу чинників (внутрішніх і зовнішніх), які впливають на розвиток підприємства конкретної галузі. Фактори, що впливають на виникнення дебіторської заборгованості аптечних закладів України, можна систематизувати у вигляді таблиці 1.3.

Ці фактори відображають комплексні умови, які впливають на виникнення дебіторської заборгованості аптечних закладів в Україні. Врахування цих факторів може допомогти аптечним закладам у розробці стратегій для зниження дебіторської заборгованості та поліпшення фінансового стану.

Таблиця 1.3.

**Фактори, що впливають на виникнення дебіторської заборгованості
аптечних закладів України**

Критерій	Фактори
Економічні фактори	Економічна нестабільність Інфляція Курсові коливання валют Загальний рівень доходів населення
Фінансові фактори	Недостатня ліквідність аптечних закладів Високий рівень заборгованості покупців Відсутність доступу до фінансових ресурсів (кредитів) Низька платоспроможність клієнтів
Правові фактори	Ненадійність правової системи Тривалі судові процеси щодо стягнення боргів Відсутність або недосконалість законодавства щодо захисту кредиторів
Організаційні фактори	Недосконала система управління дебіторською заборгованістю Відсутність ефективної системи контролю заборгованості Недостатній рівень автоматизації обліку та управління фінансами
Комерційні фактори	Неправильна оцінка кредитоспроможності покупців Надання товарів у кредит без відповідних гарантій Затримки у поставках товарів від постачальників Невідповідність умов постачання товарів вимогам аптечних закладів
Соціальні фактори	Зміна попиту на медичні товари та послуги Демографічні зміни Соціально-економічні умови життя населення Ставлення до здоров'я та медичних послуг
Політичні фактори	Політична нестабільність Зміни у регуляторній політиці щодо фармацевтичного ринку Військовий стан та його вплив на економіку країни Державні програми підтримки медичного сектору
Технологічні фактори	Впровадження нових технологій у сфері фармацевтики Автоматизація процесів обліку та управління Розвиток електронної комерції та дистрибуції медичних товарів Інновації у виробництві та логістиці

Складено автором із застосуванням ШІ

Тому найкраще поділити чинники на внутрішні і зовнішні для розуміння шляхів мінімізації їх впливу (таблиця 1.4.)

Таблиця 1.4.

Внутрішні і зовнішні фактори, які впливають на виникнення дебіторської заборгованості підприємств

Внутрішні фактори	Зовнішні фактори
Сума реалізації ліків	стан економіки країни, виклики війни
структура собівартості реалізації	збалансованість грошової та товарної маси ринку
період життєвого циклу товарів	кон'юнктура ринку кредитування
наявність приміщень, обладнання та матеріально-технічної бази	рівень платіжної дисципліни суб'єктів економічної діяльності
особливості кредитної політики підприємства та розрахунків з покупцями	особливості грошово-кредитної політики Національного банку України, наявність програм щодо продажу лікарських засобів вразливим верствам населення.
особливості маркетингової аптеки	динаміка інфляційних процесів
рівень кваліфікації фінансових менеджерів аптеки	стабільність курсу національної валюти
прийняття певних форм розрахунків із дебіторами аптеками	рівень розвитку аптечного ринку та його автоматизації
наявність та види забезпечення дебіторської заборгованості	специфіка ринку ліцензування та придбання ліків аптеками
стан системи контролю дебіторської заборгованості у аптеці	політика влади щодо розвитку аптечних закладів
конкурентоспроможність аптеки на ринку аптечних закладів	податкова система в державі та тип податкової політики.

Складено автором

Дебіторську заборгованість визначають активом, в тому випадку коли підприємство отримає економічні вигоди в майбутньому та достовірно визначить суму заборгованості. Критерії, за яким підприємство харчової промисловості визнає дебіторську заборгованість показано на рис.1.3

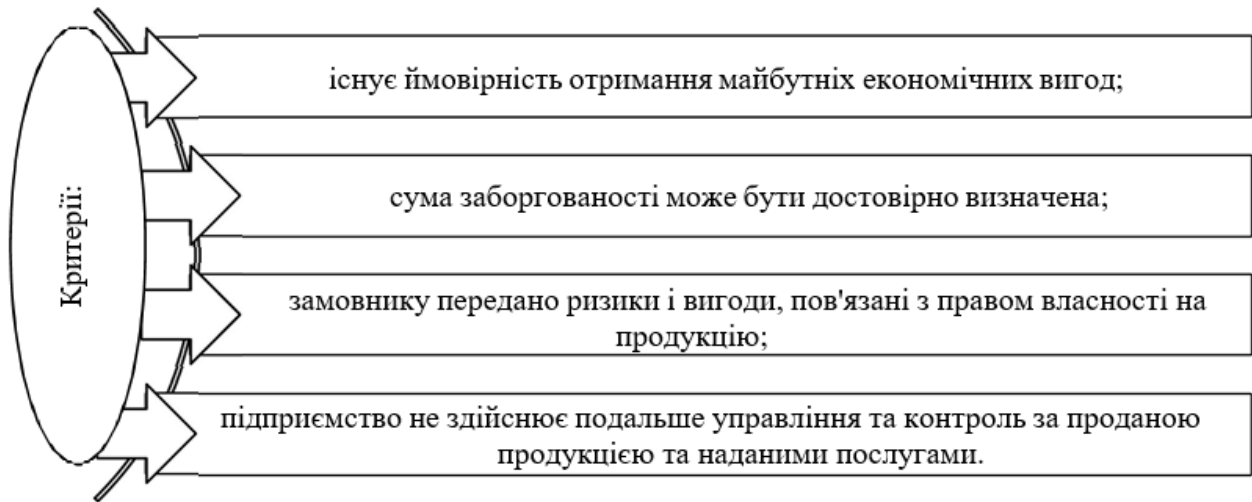

Рис.1.3. Ознаки, за якими дебіторська заборгованість визнається активом [13; 35; 36]

Отже, висновок щодо поняття «дебіторська заборгованість» впливає з відповідних досліджень. Запропоновані науковцями трактування можна поділити на кілька груп.

До першої групи належать науковці, які вважають, що дебіторська заборгованість — це борги, які повинні бути повернуті підприємству. Інші автори характеризують дебіторську заборгованість як розрахунки з покупцями та замовниками, оплата за які ще не надійшла. Третя група розуміє це поняття як кошти в розрахунку, які в силу певних обставин не належать даному підприємству, але після закінчення терміну повернення будуть належати аналізованому підприємству.

Також гостро постає питання безнадійної дебіторської заборгованості, яке на даний момент не є повністю вирішеним, оскільки існують різні наукові підходи до його розв'язання.

1.2. Економіко-правовий аналіз нормативної бази з обліку і аудиту дебіторської заборгованості

Дебіторська заборгованість є однією з ключових складових фінансового стану будь-якого підприємства. Її ефективне управління та аудит вимагають дотримання не лише економічних, а й правових норм. Економіко-правовий аналіз нормативної бази з обліку і аудиту дебіторської заборгованості є необхідним для забезпечення фінансової стабільності та ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства.

Перш за все, варто розглянути економічний аспект аналізу нормативної бази. Ефективний облік дебіторської заборгованості передбачає наявність чітко визначених процедур та методів її оцінки, класифікації та звітування. Нормативна база повинна відповідати міжнародним стандартам фінансової звітності та національним вимогам щодо обліку та аудиту фінансової звітності. Наприклад, українське законодавство має відповідати Міжнародним стандартам фінансової звітності (МСФЗ), зокрема, щодо оцінки й подання інформації про дебіторську заборгованість у фінансових звітах.

Законодавча база є важливою складовою бухгалтерського обліку. Набуті знання щодо нормативних джерел інформації допомагають бухгалтеру приймати правильні та обґрунтовані законом рішення щодо питань, які виникли стосовно по дебіторській заборгованості.

Фундаментом нормативної бази є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який вказує на правові основи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні [11]. Щодо національних стандартів бухгалтерського обліку то вони не повинні значно відрізняти від міжнародних, проте є певні відмінності в трактуванні визначень. В Україні дебіторську заборгованість трактують як право підприємства на повернення боргу, а у зарубіжній практиці це право претензії покупця на активи підприємства.

Основні методологічні основи формування в бухгалтерському обліку дебіторської заборгованості та відображення її у звітності суб'єкта господарювання регламентує НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [13]. Щодо міжнародної практики обліку дебіторської заборгованості, то там вона регламентується декількома міжнародними стандартами, а саме: МСБО 1 «Подання фінансових звітів», МСБО 32 «Фінансові інструменти: розкриття і подання», МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» та МСФЗ 9 «Фінансові інструменти»[10]. Постанови, інструкції, положення також регламентують облік розрахунків з покупцями [4; 5; 6; 7; 8; 15; 16 та ін.].

З правової точки зору, аналіз нормативної бази повинен здійснюватися з огляду на законодавство, що регулює фінансові відносини та зобов'язання. Це включає в себе закони, постанови та розпорядження, що стосуються управління боргами та кредиторською заборгованістю, а також законодавство, що визначає порядок списання безнадійної заборгованості. Нормативна база також повинна враховувати ризики та правові аспекти, пов'язані зі стягненням боргів, включаючи судові процеси та процедури банкрутства.

Окрім того, важливо враховувати міжнародні стандарти аудиту та контролю за фінансовою звітністю. Аудит дебіторської заборгованості має бути проведений відповідно до встановлених професійних стандартів та етичних норм. Правильний аудит дозволяє виявити можливі ризики та недоліки у системі обліку та контролю за дебіторською заборгованістю, а також забезпечує достовірність та надійність фінансової звітності.

Нормативну базу систематизуємо у вигляді таблиці 1.5.

Таблиця 1.5.

**Нормативні документи, що регламентують облік і аудит
дебіторської заборгованості**

Назва документу	Його суть
НП(С)БО 11 «Зобов'язання»	трактує значення поняття «непередбачувані зобов'язання»
НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»	описує методологічні засади появи дебіторської заборгованості та її характеристику у фінансовій звітності
НП(С)АС 18 «Доходи»	встановлює засади визнання доходів та їх відображення у фінансовій звітності.
Господарський кодекс України	регулює стосунки між постачальником та підрядником з покупцями та замовниками згідно Конституції України. Також характеризує базу господарської діяльності.
Цивільний кодекс України	встановлює відносини, які є особистими щодо майнових та немайнових питань.
Податковий кодекс України	регламентує повний перелік податків та зборів, які стягуються в державі, встановлює їх порядок адміністрування та характеризує відносини щодо стягнення податків та зборів.
Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку	встановлює порядок заповнення та оформлення первинних документів чи облікових реєстрів. Також регламентує способи виправлення помилок.
Постанова Кабінету Міністрів «Про результати суцільної інвентаризації дебіторської та кредиторської заборгованості і заходи щодо її скорочення»	зображення наслідків повної інвентаризації дебіторської та кредиторської заборгованості.
Постанова КМУ № 1234 «Про затвердження Порядку обліку та списання безнадійної дебіторської заборгованості»	встановлює процедуру обліку та списання безнадійної дебіторської заборгованості в Україні.
Постанова КМУ № 567 «Про затвердження Порядку ведення обліку та аналізу дебіторської заборгованості»	встановлює правила ведення обліку та аналізу дебіторської заборгованості у підприємствах в Україні.
ЗУ «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»	визначає правові засади аудиту фінансової звітності, провадження аудиторської діяльності в Україні та регулює відносини, що виникають при її провадженні
Міжнародні стандарти аудиту (МСА)	визначають стандарти та процедури, які повинні бути дотримані аудитором під час проведення аудиту фінансової звітності.

Під час аудиту дебіторської заборгованості аудитор може використовувати різні Міжнародні стандарти аудиту (МСА) [20], зокрема:

МСА 315 "Ризики значущих помилок при проведенні аудиту та їх ідентифікація": Цей стандарт допомагає аудитору ідентифікувати та оцінити ризики значущих помилок у фінансовій звітності, включаючи ризики, пов'язані з дебіторською заборгованістю.

МСА 330 "Аудит внутрішнього контролю над фінансовою звітністю": Цей стандарт може бути корисним для оцінки ефективності внутрішнього контролю над дебіторською заборгованістю та ризиків її невідображення в фінансовій звітності.

МСА 500 "Докази аудита": Цей стандарт надає вказівки щодо збору достатніх та відповідних доказів щодо наявності та оцінки дебіторської заборгованості.

МСА 540 "Аудит заборгованості, податків та податкових зобов'язань": Цей стандарт спеціалізується на аудиті заборгованості та податкових питань, що може включати дебіторську заборгованість.

МСА 550 "Аудит балансових рівнів": Цей стандарт стосується аудиту балансових рівнів, що включають дебіторську заборгованість, та надає вказівки щодо проведення аудиту балансу та звітності.

МСА 700 "Формування аудиторського висновку з фінансової звітності". Цей стандарт встановлює вимоги до формування аудиторського висновку на основі проведеного аудиту фінансової звітності.

Основні складові МСА 700 включають [22; 23]:

Опис відповідальності аудитора та умов аудиту: Визначення відповідальності аудитора за проведення аудиту фінансової звітності та умов, які формують контекст аудиту.

Висновки аудитора: Пояснення результатів аудиту, включаючи думку або висновок аудитора про правильність фінансової звітності.

Оцінка статей (надійності, сутності та форми): Аудитор повинен оцінити, чи є фінансові звіти пристойними з урахуванням всіх аспектів інформації.

Висновок аудитора: Формулювання висновку аудитора щодо того, чи відповідають фінансові звіти відповідним фінансовим звітностям.

Виклад у висновку аудитора: Подання аудитором своєї думки або висновку щодо фінансової звітності відповідно до зібраної аудиторської доказової бази.

Формулювання висновку: Визначення форми та мови, яку буде використано для висновку аудитора, відповідно до підстав та обставин аудиту.

Враховуючи вимоги МСА 700, аудитор формує свій висновок на основі зібраної аудиторської доказової бази та проведених аудиторських процедур.

Ці стандарти надають аудиторам фреймворк і вказівки для ефективного проведення аудиту дебіторської заборгованості, допомагаючи забезпечити об'єктивність та надійність фінансової звітності.

Узагальнюючи, економіко-правовий аналіз нормативної бази з обліку і аудиту дебіторської заборгованості є важливим етапом у забезпеченні фінансової стійкості та ефективного управління фінансами підприємства. Він дозволяє забезпечити відповідність законодавчим вимогам, міжнародним стандартам та етичним нормам, а також зменшити ризики та забезпечити достовірність фінансової звітності.

Отже, нормативні документи регламентують дебіторську заборгованість, облік та контроль за раціональним та правильним використанням коштів, які належать підприємству

РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОЦІНКА СТАНУ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТЗОВ «АПТЕКА ЗНАХАР»

2.1. Аналіз фінансово-економічних показників господарської та природоохоронної діяльності ТзОВ «Аптека Знахар»

Товариство з обмеженою відповідальністю "АПТЕКА ЗНАХАР" є юридичною особою, яка знаходиться у місті Львові за адресою: 79019, вулиця Б. Хмельницького, 1. Основний вид діяльності, зазначений у статуті, - це роздрібна торгівля медикаментами в галузі медицини та фармацевтики.

Компанія була заснована у 2002 році, а керівником є Тарас Мирославович Мокрий. Основним принципом діяльності ТОВ є створення великих аптек з низькими цінами та великим асортиментом медикаментів, які закупаються у перевірених всеукраїнських постачальників. Крім того, Аптека також займається оптовою торгівлею косметичними та парфумерними товарами та надає інші комерційні послуги.

Згідно з даними Ю-контролю, ТЗОВ "АПТЕКА ЗНАХАР" зареєстрована 05.01.2015 за адресою: Україна, Львівська область, місто Львів, вулиця Б. Хмельницького. Керівник організації - Тарас Мирославович Мокрий. Статутний капітал становить 151 000,00 гривень. На момент останнього оновлення даних 15.12.2023 року, стан організації - "Не перебуває в процесі припинення".

ТОВ займається роздрібною торгівлею фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах згідно з кодом виду діяльності 47.73, оптовою торгівлею парфумерними та косметичними товарами (46.45), оптовою торгівлею фармацевтичними товарами (46.46), та наданням інших допоміжних комерційних послуг, не віднесених до інших категорій (82.99).

Органом управління є Збори засновників. На основі фінансово-економічного аналізу звітних форм буде проведено детальний аналіз діяльності ТОВ "АПТЕКА ЗНАХАР".

Аналіз основних показників діяльності варто розпочати із оцінки забезпеченості основними засобами. Для цього формуємо таблицю 2.1.

Таблиця 2.1.

Оцінка стану основних засобів ТОВ

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Темп зміни, %	
	2021	2022	2023	2022р. від 2021р.	2023р. від 2022р.	2022р. до 2021р.	2023р. від 2022р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Первісна вартість, тис. грн.	30451	35414	34246	4963	-1168	16,30	-3,30
Знос, тис. грн.	10768	13528	16107	2760	2579	25,63	19,06
Залишкова вартість, тис. грн.	19683	21886	18139	2203	-3747	11,19	-17,12
Вартість введених ОЗ, тис. грн.	4112	4963	6380	851	1417	20,70	28,55
Вартість ОЗ, що вибули, тис. грн.	0	0	7548	0	7548	х	х
Коефіцієнт зносу, %	35,36	38,20	47,03	2,84	8,83	8,03	23,12
Коефіцієнт придатності, %	64,64	61,80	52,97	-2,84	-8,83	-4,39	-14,29
Коефіцієнт оновлення, %	20,89	22,68	35,17	1,79	12,50	8,55	55,11
Коефіцієнт вибуття, %	0,00	0,00	41,61	0,00	41,61	х	х

Дані таблиці 2.1. свідчать про те, що у аналізованому періоді первісна вартість основних засобів аптеки зросла в 2022 році на 16.30%, але зменшилася на 3.30% у 2023 році. Знос основних засобів стабільно зростав протягом двох

років, збільшившись на 25.63% у 2022 році та на 19.06% у 2023 році. Залишкова вартість збільшилася на 11.19% у 2022 році, але значно зменшилася на 17.12% у 2023 році.

Усі тенденції дозволяють зробити висновок, що основні засоби аптеки протягом трьох років зазнали суттєвих змін. Хоча первісна вартість збільшилася у 2022 році, вона дещо зменшилася у 2023 році. Знос основних засобів постійно зростає, що призвело до зниження залишкової вартості у 2023 році. Введення нових основних засобів відбувалося активніше у 2022 та 2023 роках, але 2023 рік відзначився також значним вибуттям основних засобів. Коефіцієнт зносу зростає, а коефіцієнт придатності знижувався, що свідчить про погіршення стану основних засобів. Коефіцієнт оновлення суттєво збільшився у 2023 році, що відображає значні зусилля з оновлення основних засобів.

Динаміку зносу ОЗ у 2020-2023 рр. можна побачити на рис.2.1.

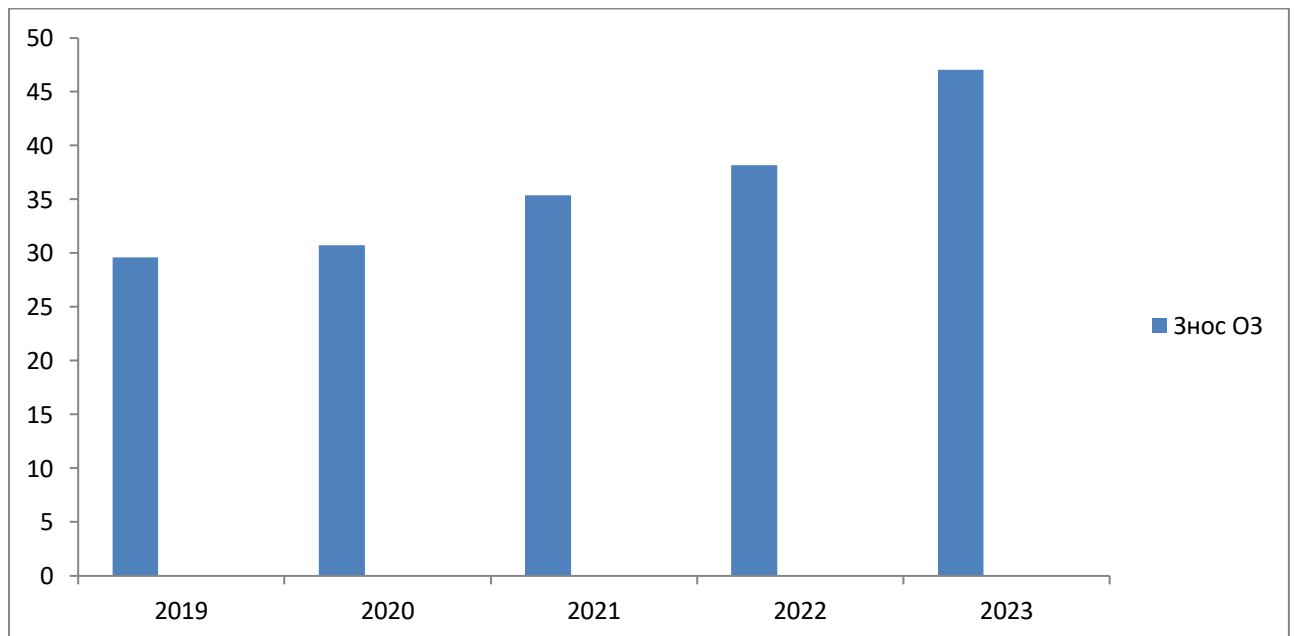

Рис.2.1. Динаміка показника зносу Аптеки у 2019-2023 рр., %

Наступним етапом аналізу є оцінка показників ефективності використання основних засобів Аптеки із використанням наявних методик [49].

Для цього формуємо таблицю 2.2.

Таблиця 2.2.

Оцінка ефективності використання основних засобів Аптеки

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Темп зміни, %	
	2021	2022	2023	2022р. від 2021р.	2023р. від 2022р.	2022р. до 2021р.	2023р. від 2022р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	466697	579979	563974	113282	-16005	24,27	-2,76
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	24642	27848,1	34830	3206,1	6981,9	13,01	25,07
Прибуток, (збиток), тис.грн.	7064	16915	10618	9851	-6297	139,45	-37,23
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	144	142	137	-2	-5	-1,39	-3,52
Фондовіддача, грн./ грн.	18,94	20,83	16,19	1,89	-4,63	9,97	-22,25
Фондомісткість, грн./ грн.	0,05	0,05	0,06	0,00	0,01	-9,06	28,62
Фондоозброєність, грн./ грн.	171,13	196,11	254,23	24,99	58,12	14,60	29,64
Фондорентабельність, %	28,67	60,74	30,49	32,07	-30,26	111,89	-49,81

Згідно даних таблиці 2.2. Протягом аналізованого періоду фінансові показники аптеки демонструють певні коливання. Чистий дохід від реалізації значно зріс у 2022 році, але знизився у 2023 році. Середньорічна вартість основних засобів постійно зростала, що свідчить про інвестиції в основні

засоби. Прибуток показав значний приріст у 2022 році, але знизився у 2023 році. Середньооблікова чисельність працівників незначно знижувалася.

Ефективність використання основних засобів (фондовіддача) збільшилася у 2022 році, але значно знизилася у 2023 році, що може вказувати на зниження продуктивності. Фондомісткість залишалася стабільною, але зросла у 2023 році. Фондоозброєність постійно збільшувалася, що свідчить про підвищення оснащеності працівників основними засобами. Фондорентабельність суттєво зросла у 2022 році, але знизилася у 2023 році, що вказує на зменшення ефективності використання основних засобів у 2023 році.

На наступному етапі проведемо оцінку ефективності використання оборотних засобів Аптеки у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Оцінка оборотних засобів Аптеки

Показники	Роки		Абсолютне відхилення	Темп зміни, %
	2022	2023		
Чистий дохід, тис. грн.	579979	563974	-16005	-2,76
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	91732,5	122167,5	37111,05	43,63
Коефіцієнт оборотності	6,82	4,62	-2,20	-32,30
Коефіцієнт завантаження	0,15	0,22	0,07	47,71
Тривалість обороту, дні	52,80	77,98	25,19	47,71

У 2023 році порівняно з 2022 роком чистий дохід знизився на 2.76%, що свідчить про погіршення реалізації продукції. Середньорічна вартість оборотних активів значно зросла на 43.63%, що може вказувати на збільшення запасів або дебіторської заборгованості. Зниження коефіцієнта оборотності на 32.30% і збільшення коефіцієнта завантаження на 47.71% свідчать про зменшення швидкості обороту оборотних активів і збільшення їх частки в

загальному обсязі реалізації. Збільшення тривалості обороту на 47.71% вказує на погіршення ліквідності оборотних активів. Ці зміни можуть негативно впливати на фінансову стабільність підприємства, оскільки більш тривалий цикл обігу оборотних активів може знижувати ефективність управління грошовими потоками.

Для забезпечення ефективної реалізації лікарських засобів в аптеці працюють висококваліфіковані спеціалісти з відповідною професійною освітою. Кадровий склад аптеки включає управлінський персонал, працівників, зайнятих збутом лікарських засобів, а також спеціалістів, які виготовляють препарати за рецептами. Аналіз забезпеченості аптеки кадрами та ефективності використання трудових ресурсів здійснимо на основі даних, представлених у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Оцінка кадрового потенціалу Аптеки

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Темп зміни, %	
	2021	2022	2023	2022р. від 2021р.	2023р. від 2022р.	2022р. до 2021р.	2023р. від 2022р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід), тис. грн.	466697	579979	563974	113282	-16005	24,27	-2,76
Чистий прибуток, тис. грн.	9485	14463,4	8164,6	4978,4	-6298,8	52,49	-43,55
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	144	142	137	-2	-5	-1,39	-3,52
Продуктивність праці, тис. грн.	3240,95	4084,36	4116,60	843,41	32,24	26,02	0,79
Фонд оплати праці працівників, тис. грн. всього	11681	13447	13394	1766	-53	15,12	-0,39
Середньомісячна заробітна плата працівника, тис. грн.	6,76	7,89	8,15	1,13	0,26	16,74	3,24
Затратомісткість, тис. грн.	0,03	0,02	0,02	0,00	0,00	-7,37	2,43
Затратовіддача, тис. грн.	39,95	43,13	42,11	3,18	-1,02	7,95	-2,37

Протягом аналізованого періоду показники аптеки демонструють змішані тенденції. Чистий дохід та чистий прибуток значно зросли у 2022 році, але знизилися у 2023 році. Середньооблікова чисельність працівників поступово зменшувалася, тоді як продуктивність праці значно зросла у 2022 році і залишалася стабільною у 2023 році. Фонд оплати праці збільшився у 2022 році, але незначно знизився у 2023 році.

Середньомісячна заробітна плата працівників зростала протягом аналізованого періоду, але темп зростання у 2023 році був нижчим і рівень заробітної плати на межі мінімальної.

Затратомісткість залишалася стабільною, а затратовіддача зросла у 2022 році, але трохи знизилася у 2023 році. Це свідчить про ефективність використання трудових ресурсів у 2022 році та необхідність покращення показників у 2023 році.

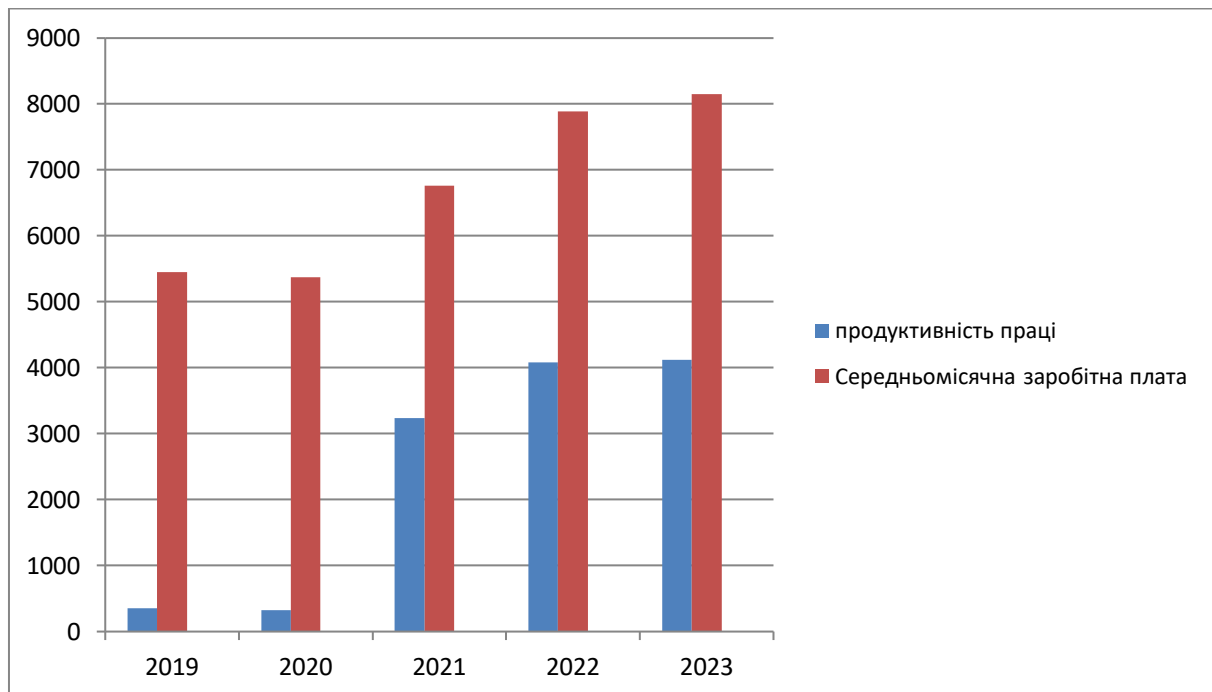

Рис.2.3. Динаміка продуктивності праці і ФОП Аптеки

Загалом, за аналізований період, продуктивність праці зросла значно швидше, ніж середньомісячна заробітна плата, особливо в період з 2020 по 2021 роки. Проте у 2023 році спостерігається зворотна тенденція, коли зростання

середньомісячної заробітної плати перевищувало темп зростання продуктивності праці. Це може вказувати на необхідність аналізу причин зниження темпів зростання продуктивності праці та відповідної корекції управлінських рішень.

Основним показником діяльності кожного підприємства є прибуток. Аналіз його форсування подано у наступній таблиці.

Таблиця 2.6.

Оцінка прибутковості Аптеки

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Темп зміни, %	
	2021	2022	2023	2022р. від 2021р.	2023р. від 2022р.	2022р. до 2021р.	2023р. від 2022р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід, тис. грн.	46669 7	57997 9	56397 4	113282	-16005	24,27	-2,76
Собівартість реалізації	42637 1	52306 2	50953 3	96691	-13529	22,68	-2,59
Валовий прибуток	40326	56917	54441	16591	-2476	41,14	-4,35
Інші операційні доходи	266	262	6946	-4	6684	-1,50	2551,15
Адміністративні витрати	4457	4335	4896	-122	561	-2,74	12,94
Витрати на збут	27189,00	32150,00	35636,00	4961,00	3486,00	18,25	10,84
Інші операційні витрати	189,00	244,00	6951,00	55,00	6707,00	29,10	2748,77
Прибуток від операційної діяльності	8757,00	20450,00	13904,00	11693,00	-6546,00	133,53	#DIV/0!
Чистий прибуток	7064,00	16915,00	10618,00	9851,00	-6297,00	139,45	-37,23

Аптека продемонструвала значне зростання фінансових показників у 2019 році порівняно з 2022 роком, однак у 2023 році спостерігається деяке погіршення показників, що може бути обумовлено як зовнішніми економічними факторами, так і внутрішніми змінами. Основними викликами у

2023 році були зниження чистого доходу та значне збільшення інших операційних витрат.

Динаміку зміни прибутковості за показником чистого прибутку можна наглядно побачити на рис.2.4.

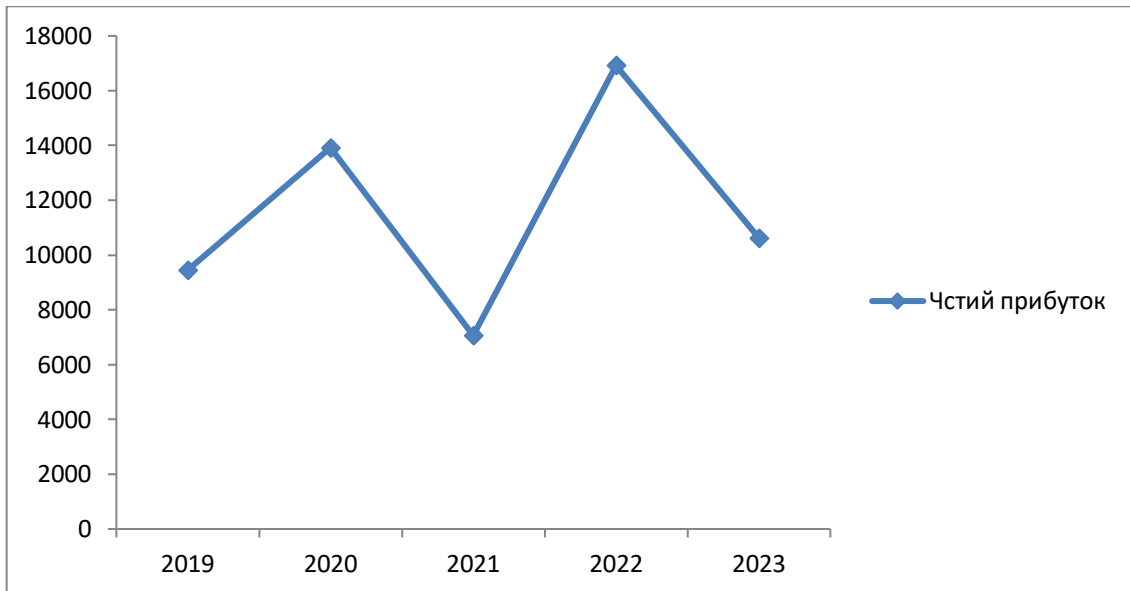

Рис.2.4. Динаміка чистого прибутку Аптеки у 2019-2023 рр., тис.грн.

Аптека активно займається природоохоронною діяльністю, дотримуючись усіх необхідних нормативних вимог та стандартів. Вона має всі необхідні дозволи на здійснення своєї діяльності, що підтверджує її відповідність екологічним нормам. Одним із ключових аспектів її діяльності є раціональне використання природних ресурсів, що допомагає зменшити негативний вплив на довкілля.

Крім того, аптека бере активну участь у різноманітних заходах, спрямованих на збереження навколишнього середовища. Це як внутрішні ініціативи, так і участь у загальнодержавних та міжнародних природоохоронних програмах. Важливою частиною екологічної політики аптеки є сплата екологічного податку, що здійснюється відповідно до чинного законодавства. Це свідчить про відповідальний підхід до охорони довкілля та зобов'язань перед суспільством.

Основні показники діяльності Аптеки згрупуємо у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7.

**Основні показники діяльності
ТЗОВ «АПТЕКА ЗНАХАР»**

Показники	Роки			Абсолютне відхилення	
	2021	2022	2023	2022р. від 2021р.	2023р. від 2022р.
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід, тис. грн.	466697	579979	563974	113282	-16005
Собівартість реалізації, тис.грн.	426371	523062	509533	96691	-13529
Матеріальні витрати, тис.грн.	773	886	1150	113	264
Середньорічна вартість основних засобів, тис.грн.	24642	27848,1	34830	3206,1	6981,9
Середньооблікова чисельність працюючих, осіб	144	142	137	-2	-5
Фонд оплати праці, тис.грн.	11681,00	13447,00	13394,00	1766,00	-53,00
Середньомісячна заробітна плата працюючих, тис.грн.	6,76	7,89	8,15	1,13	0,26
Дебіторська заборгованість, тис.грн.	4530	27354	38254	22824	10900
Кредиторська заборгованість, тис.грн.	58254	75473	87660	17219	12187
Фондовіддача	18,94	20,83	16,19	1,89	-4,63
Фондомісткість	0,05	0,05	0,06	0,00	0,01
Матеріаловіддача	550.85	590.64	442.84	39.79	-147.80
Валовий прибуток, тис.грн.	40326,00	56917,00	54441,00	16591,00	-2476,00
Податок на прибуток, тис.грн.	7064	16915	10618	9851	-6297
Чистий прибуток, тис.грн.	7064,00	16915,00	10618,00	9851,00	-6297,00
Рентабельність реалізованої продукції	0,020	0,025	0,014	0,005	-0,010

Зважаючи на надану таблицю 2.7., можна зробити наступні висновки:

- чистий дохід зріс на 113282 тис. грн або приблизно на 24,27% від 2021 до 2022 року, але зменшився на 16005 тис. грн або близько 2,76% від 2022 до 2023 року.

- собівартість реалізованої продукції збільшилась на 96691 тис. грн або приблизно на 22,68% від 2021 до 2022 року, але знову зменшилась на 13529 тис. грн або близько 2,59% від 2022 до 2023 року.

- матеріальні витрати зросли на 113 тис. грн від 2021 до 2022 року, а потім подальше збільшення на 264 тис. грн від 2022 до 2023 року.

- дебіторська заборгованість показала значне зростання на 22824 тис. грн або близько 504.79% від 2021 до 2022 року, а потім зросла на 10900 тис. грн або приблизно на 39.92% від 2022 до 2023 року.

- кредиторська заборгованість також значно зросла на 17219 тис. грн або близько на 29.55% від 2021 до 2022 року, а потім знову збільшилась на 12187 тис. грн або близько 16.15% від 2022 до 2023 року.

- матеріаловіддача зросла на 39.79 грн/грн або близько 7.22% від 2021 до 2022 року, але зменшилась на 147.8 грн/грн або близько 25.03% від 2022 до 2023 року.

- чистий прибуток також зріс на 9851 тис. грн або приблизно на 139.45% від 2021 до 2022 року, але знову зменшився на 6297 тис. грн або приблизно на 37.23% від 2022 до 2023 року.

- рентабельність реалізованої продукції зросла на 0.005 або 25% від 2021 до 2022 року, але знову зменшилась на 0.010 або близько на 44% від 2022 до 2023 року.

Ці тенденції вказують на неоднозначні зміни у діяльності ТОВ, які вимагають ефективних управлінських рішень.

2.2. Практичні аспекти обліку дебіторської заборгованості Аптеки

У Товаристві з обмеженою відповідальністю (ТзОВ) система обліку виконується відповідно до встановленої Наказом про облікову політику. Для цього використовується журнально-ордерна форма обліку та спеціалізовані автоматизовані програми та сервіси.

Відповідальність за організацію обліку покладено на керівництва ТзОВ. Під час здійснення господарської діяльності Аптека здійснює реалізацію лікарських, косметичних та ін. засобів покупцям і чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості за даними Балансу становить 6514 тис.грн. Окрім цього ТОВ має дебіторську заборгованість за розрахунками з бюджетом у сумі 6154 тис.грн. і іншу дебіторську заборгованість – 31126 тис.грн.

Окрім роздрібного продажу у мережі аптечних закладів, ТзОВ забезпечує своїх постійних покупців медичними препаратами (Заклади освіти, комунальні міські поліклініки, ОКФОРД МЕДІКАЛ ЗАХІД ТОВ, ПрАТ «Компанія ЕНЗИМ» та інші компанії і ФОПи). Для прикладу нами подано Оборотно-сальдову відомість ТзОВ за 2023 рік по рахунку 361 у Додатку В.

Торгова дебіторська заборгованість від третіх осіб є безвідсотковою і надається на умовах кредиту від 10-60 днів. Торгова та інша дебіторська заборгованість відображається за вирахуванням резерву під очікувані кредитні збитки.

Податок на додану вартість до відшкодування, що представляє суми, що підлягають сплаті чи сплачені постачальникам, підлягає відшкодуванню від податкових органів шляхом заліку ПДВ, що підлягає сплаті у відношенні податкових зобов'язань Компанії або шляхом прямого отримання грошових коштів від податкових органів. Керівництво періодично аналізує можливість відшкодування балансу ПДВ і вважає, що він відшкодовується протягом одного року.

Облік дебіторської заборгованості на ТзОВ здійснюється на підставі договорів укладених з покупцями та первинних документів, які підтверджують

факт здійснення господарської операції (ТТН, які виконують роль договорів і первинного документу одночасно). Базовим документом для підтвердження факту продажу продукції для вітчизняного покупця є договір, а для іноземних дебіторів – контракт. Важливим первинним документом, який несе інформацію про облік дебіторської заборгованості є накладна.

Існують основні види первинних документів, на підставі яких обліковують дебіторську заборгованість, які представимо у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8.

Первинні документи з обліку дебіторської заборгованості [35]

Вид розрахунку	Документи
З вітчизняними покупцями	Накладна, виписки банку, рахунок-фактура, акт прийнятих робіт (послуг), податкові накладні, товарно-транспортні накладні, товарні накладні.
З іноземними покупцями	Рахунки-фактури, транспортні накладні (залізнична накладна, товарно-транспортна накладна, пакувальні листи), платіжні документи на перерахування сум митних платежів та інших податків на рахунки митних установ, митна декларація розрахунок бухгалтерії про наявність курсових різниць, виписки банку
З підзвітними особами	Авансовий звіт з доданими виправдовуючи ми документами, ПКО, ВКО
За претензіями	Претензія, акт приймання вантажу, рішення судових органів (арбітражу), письмова згода постачальника на пред'явлену претензію, виписка банку
Резерв сумнівних боргів	Довідка та розрахунок бухгалтерії

Господарські операції, які знаходять своє відображення в первинних документах групують і показують в облікових регістрах. Аналітичний облік дебіторської заборгованості ТзОВ ведеться окремо за покупцями та замовниками та за кожним поданим до сплати рахунком.

Для синтетичного обліку ТзОВ та для підсумку інформації про розрахунки з покупцями та замовниками використовує активний рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками».

ТзОВ відкриває субрахунки до рахунка 36, для того щоб полегшити та деталізувати введення бухгалтерського обліку (рис 2.5.)

Рис. 2.5 Субрахунки до рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» на ТзОВ [15; 16; 35]

Дебіторська заборгованість виникає в результаті господарських операцій, коли підприємство продає товари або надає послуги, а оплата за них не надходить негайно. Як зазначалось нами у попередньому розділі дипломної роботи, вона класифікується на заборгованість покупців і замовників, а також іншу дебіторську заборгованість. Інша дебіторська заборгованість включає заборгованість працівників за виданими авансами, підзвітні суми тощо.

Аналітичний облік розрахунків з покупцями та замовниками на ТзОВ забезпечує отримання даних про заборгованість, строк сплати за якою ще не настав, а також заборгованість, несплачену в строк. Також аналітичний облік повинен бути організований таким чином, щоб своєчасно надавати бухгалтерам необхідну повну інформацію про стан розрахунків з дебіторами для того щоб оптимізувати її обсяг та забезпечити своєчасне погашення.

ТзОВ на суму проданих ліків дебетує рахунок 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» та кредитує субрахунок 702 «Дохід від реалізації товарів», а на суму проданих ліків, виготовлених за рецептами – субрахунок 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг». Одразу дебетується рахунок доходу із кредитом субрахунку 641 «Розрахунки за податками» на суму нарахованого податкового зобов'язання з ПДВ. На суму знижок на ліки дебетується також рахунок 704 «Вирахування з доходу». При отриманні авансів за лікарські засоби і ін.товари, що реалізуються ТзОВ, використовують субрахунок 681 «Розрахунки за авансами одержаними». Типові кореспонденції рахунків щодо відображення дебіторської заборгованості подано у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9.

Типові кореспонденції рахунків для обліку дебіторської заборгованості

№п .п.	Зміст господарської операції	Кореспонденції рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Визнання дебіторської заборгованості за реалізацію товарів (медичних препаратів)	36 "Розрахунки з покупцями та замовниками"	70 "Доходи від реалізації"
2	Визнання податкових зобов'язань з ПДВ	70 "Доходи від реалізації"	64 "Розрахунки за податками й платежами"
3	Відображення суми ПДВ, включеної в розрахунок	36 "Розрахунки з покупцями та замовниками"	70 "Доходи від реалізації" (аналітичний рахунок "ПДВ")
4	Надходження коштів від покупців за реалізовані товари	31 "Рахунки в банках"	36 "Розрахунки з покупцями та замовниками"
5	Визнання безнадійної дебіторської заборгованості	944 "Сумнівні та безнадійні борги"	36 "Розрахунки з покупцями та замовниками"
6	Списання безнадійної дебіторської заборгованості	38 "Резерв сумнівних боргів"	36 "Розрахунки з покупцями та замовниками"
7	Формування резерву сумнівних боргів	944 "Сумнівні та безнадійні борги"	38 "Резерв сумнівних боргів"
8	Відшкодування списаної безнадійної дебіторської заборгованості	36 "Розрахунки з покупцями та замовниками"	716 "Відшкодування раніше списаних активів"
9.	Надання авансу працівникам на господарські потреби	372 "Розрахунки з підзвітними особами"	30 "Готівка" / 31 "Рахунки в банках"
10.	Списання підзвітних сум на господарські витрати	91 "Загальновиробничі витрати", 92 "Адміністративні витрати" .93 "Витрати на збут"	372 "Розрахунки з підзвітними особами"
11.	Визнання авансу постачальникам за товари	371 "Розрахунки за авансами виданими"	31 "Рахунки в банках"
12.	Відображення заборгованості постачальників за отримані товари	631 "Розрахунки з вітчизняними постачальниками"	371 "Розрахунки за авансами виданими"
13.	Відшкодування надміру виплачених авансів постачальникам	31 "Рахунки в банках"	371 "Розрахунки за авансами виданими"

<i>Продовження таблиці 2.9.</i>			
14.	Визнання сум до отримання від інших дебіторів (штрафи, пені тощо)	374 "Розрахунки за претензіями"	715 "Отримані штрафи, пені, неустойки"
15.	Списання безнадійної іншої дебіторської заборгованості	944 "Сумнівні та безнадійні борги"	37 "Розрахунки з різними дебіторами"
16.	Формування резерву сумнівних боргів по іншій дебіторській заборгованості	944 "Сумнівні та безнадійні борги"	38 "Резерв сумнівних боргів"

Складено з використанням джерел: [15; 16; 21; 28'; 35]

Дана таблиця визначає, які рахунки використовуються для обліку дебіторської заборгованості аптечних закладів та як вони кореспондують між собою в різних господарських операціях.

За допомогою накопичувальної відомості контролюють строки погашення дебіторської заборгованості. Дебіторську заборгованість, яку визнали безнадійною та списали обліковують на позабалансовому рахунку 07 «Списані активи». Одночасно із зарахуванням на цей рахунок суму безнадійної дебіторської заборгованості списують на витрати підприємства.

Дебіторська заборгованість відображається в активі балансу, а саме, у складі необоротних активів. Вона відображається, як різниця між чистою вартістю реалізації резерву та сумою сумнівних боргів. У статті «Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги» показується заборгованість покупців та замовників перед підприємством; у статті «Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом» відображається переплата податків і зборів; у статті «Інша поточна дебіторська заборгованість» відображено заборгованість, яка відображається в оборотних активах, але її віднесення до попередніх статей дебіторської заборгованості неможливо, відповідно до НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» (це інші види дебіторської заборгованості такі як штрафи, пені, неустойки тощо). У статті «розрахунки за виданими авансами» відображається суми авансів, виданих постачальникам та підрядникам. У статті «розрахунки з підзвітними особами» вказують заборгованість перед працівниками за виданими авансами на

господарські потреби або на відрядження (під звіт).

У Примітках до фінансової звітності надається більш детальна інформація про дебіторську заборгованість. Це може включати: розшифровку заборгованості за строками її виникнення (до одного року та понад один рік), аналіз дебіторської заборгованості за термінами погашення (поточна, прострочена), оцінку сумнівної та безнадійної заборгованості, включаючи створення резервів. деталі щодо основних дебіторів, якщо їх заборгованість суттєва.

У Звіті про фінансові результати дебіторська заборгованість не відображається напряму, проте її вплив можна побачити в доходах від реалізації (кредит 70 рахунку) та визнаних витратах на створення резерву сумнівних боргів (дебет 944 рахунку).

Таким чином, дебіторська заборгованість детально відображається в фінансовій звітності підприємства через Баланс та Примітки до фінансової звітності, що забезпечує прозорість та зрозумілість для користувачів фінансової звітності.

2.3. Сучасні комп'ютерні технології ведення обліку дебіторської заборгованості Аптеки

Сучасний світ переживає період стрімкого розвитку технологій, що значно впливає на всі сфери людської діяльності, включаючи фармацевтичну галузь. Аптеки, як ключові учасники в системі охорони здоров'я, активно впроваджують комп'ютерні технології для автоматизації процесів ведення обліку дебіторської заборгованості. Це дозволяє оптимізувати робочі процеси, підвищувати ефективність та зменшувати ймовірність помилок у фінансовому обліку.

Одним з ключових напрямків впровадження комп'ютерних технологій у фармацевтичній сфері є автоматизація процесів ведення обліку дебіторської заборгованості. Сучасні програмні засоби для обліку та управління аптечними закладами надають широкий функціонал, спрямований на оптимізацію фінансових процесів.

Перш за все, такі програмні продукти дозволяють автоматизувати процеси виписки рахунків та контролю за своєчасністю їх оплати. Це включає в себе створення електронних рахунків, відправку їх клієнтам по електронній пошті або SMS-повідомленням, а також автоматичний моніторинг стану оплати та нагадування про несплачені рахунки.

Додатково, такі програмні засоби надають можливість створення звітності з питань дебіторської заборгованості в різних форматах, що дозволяє аналізувати та контролювати стан фінансових зобов'язань клієнтів перед аптекою. Це дозволяє ефективно керувати фінансовими потоками та розробляти стратегії зменшення ризиків пов'язаних з дебіторською заборгованістю.

Впровадження комп'ютерних технологій ведення обліку дебіторської заборгованості має численні переваги для аптек:

Ефективність та точність: Автоматизовані системи дозволяють проводити облік та аналіз даних швидше та точніше, порівняно з ручним методом.

Оптимізація ресурсів: З допомогою комп'ютерних програм для ведення обліку дебіторської заборгованості аптека може зменшити час, який раніше витрачався на рутинні роботи, такі як виписка рахунків та контроль за їх оплатою. Це дозволяє звільнити працівників від монотонних завдань і спрямувати їхні зусилля на більш важливі справи, такі як покращення обслуговування клієнтів та розвиток бізнесу.

Друга велика перевага полягає в підвищенні рівня контролю над фінансовими процесами. Комп'ютерні програми для обліку дебіторської заборгованості дозволяють аналізувати дані та створювати звіти, що допомагає

керівництву приймати обґрунтовані рішення щодо управління фінансами аптеки. Наприклад, наявність звіту про стан дебіторської заборгованості може допомогти вчасно виявляти клієнтів зі збільшеними заборгованостями і вживати заходів для їх врегулювання, що сприяє збереженню фінансової стабільності підприємства.

Третя важлива перевага полягає в покращенні обслуговування клієнтів. Завдяки автоматизованим системам ведення обліку дебіторської заборгованості аптека може оперативно надавати клієнтам інформацію про їхні фінансові зобов'язання, таку як збіг чи заборгованість. Це сприяє підвищенню рівня задоволення клієнтів та позитивному іміджу підприємства.

В обліковому процесі ТОВ використовується програмний продукт "BAS бухгалтерія (BAS-PROF)", який був впроваджений з 1С з початку 2021 року. Окрім цього, програмне забезпечення "Аптека" надає можливість управляти торгівлею медичними товарами та препаратами, а також спрощує роботу фармацевтів та інших працівників аптек.

Це програмне забезпечення дозволяє автоматизувати процеси управління аптеками, аптечними кіосками та мережею аптек. Крім того, воно надає можливість підготовки обов'язкової (регламентованої) звітності, що стосується торговельної діяльності аптек та виготовлення лікарських засобів. Налаштування подальшого обліку залежить від конфігурації та налаштувань програми, як показано на рисунку 2.1.

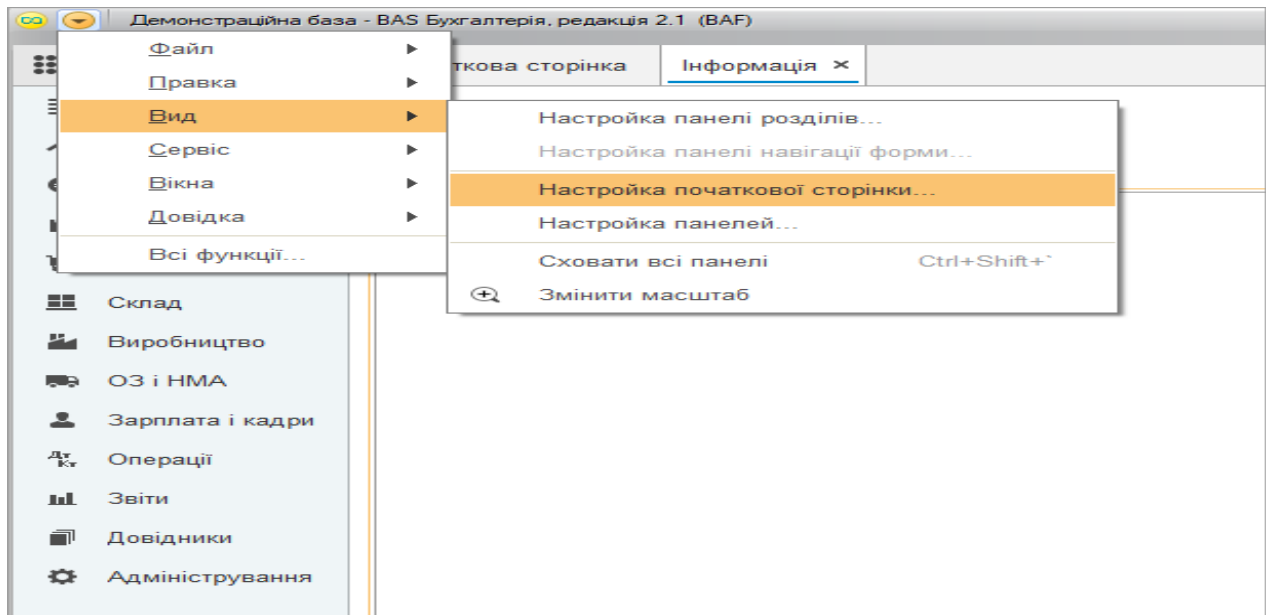

Рис.2.3. Налаштування програми

Для аптеки система обліку організовується згідно з встановленою Наказом про облікову політику. Вона включає в себе складання повної звітності, що охоплює всі 5 форми із додатками, а також відповідну податкову та статистичну звітність.

Для складання декларацій з податку на прибуток аптека використовує програму "Арт.Звіт 5.5.11.". Ця програма автоматизує процес формування як самої звітної форми декларації, так і додатків до неї. Вона спрощує робочі процеси і забезпечує точність складання фінансової звітності.

Крім того, така програма може забезпечити інтеграцію з іншими фінансовими системами аптеки та автоматизувати взаємодію з податковими органами. Це дозволяє ефективно виконувати всі необхідні податкові зобов'язання та зменшує ймовірність помилок у звітності.

У програмах обліку, таких як "VAS бухгалтерія (VAS-PROF)" та "Аптека", аптека може вести розрахунки з постачальниками у різних сценаріях, враховуючи особливості оподаткування.

Випадок виготовлення ліків за рецептами враховує ставку ПДВ у розмірі 10%. У такому випадку програма автоматично обліковує операції, що підлягають оподаткуванню ПДВ, і розраховує податкові зобов'язання.

У випадку, коли аптека виробляє ліки з компонентів замовника, не нараховується ПДВ. Програма розділяє ці операції на дві категорії: операції, які не оподатковуються ПДВ, та операції, які оподатковуються ПДВ, і веде облік окремо.

Крім того, програми також можуть враховувати участь аптеки у програмі "Доступні ліки" та формувати податкові накладні на ліки, що відпускаються безкоштовно. Це дозволяє аптеці правильно відображати усі операції з ліками та відповідно враховувати їхні фінансові наслідки.

Рис.2.3. Приклад формування ПН аптечного закладу по роздробі

Програма "BAS Бухгалтерія" дозволяє аптеці реалізувати обмін даними і автоматично формувати необхідні податкові накладні в спеціальному документі під назвою "Звіт про роздрібні продажі". Цей звіт включає в себе інформацію про медикаменти, які були оплачені готівкою через програму "Доступні ліки", або придбані з повним відшкодуванням вартості ліків, або з доплатою за них.

Наприклад, у такому звіті можуть бути відображені деталі про ті продажі, які були здійснені через програму "Доступні ліки", у тому числі перелік медикаментів, вартість, метод оплати та інші відомості. Подібний звіт дозволяє аптеці точно відстежувати реалізацію ліків через програму "Доступні ліки" і забезпечує відповідність податкових обов'язків.

Приклад формування звіту можна побачити на рисунку 2.3., де проілюстровано структуру та зміст цього документа. Це демонструє можливості програми "BAS Бухгалтерія" у забезпеченні коректного обліку та звітності з роздрібною реалізацією медичних препаратів.

Звіт про роздрібні продажі 0000-000001 від 06.04.2021 12:00:00

Номер: 0000-000001 від: 06.04.2021 12:00:00

Склад: Аптека №128 вул.Головна 24Б

N	Номенклатура	Од.	Кількіс...	Ціна з ПДВ	Сума без знижки	Знижка	%ПДВ	Сума ...	Сума з ПДВ	Всього	Сума кредиту	Решта оплати	Контраг...
10	ПЕРТУСИН 200 мл фл. БІОЛА	шт	1,000	40,45	40,45		7%	2,65	40,45	40,45			
11	ГРИПГО ХОТМІКС ПОЛУНИЦЯ гран. 5 г №10 КУСУМ ФАРМ / КУСУ...	шт	0,300	173,50	52,05		7%	3,41	52,05	52,05			
12	ЕНАЛАПРИЛ-ЗДОРОВ'Я табл. 20 мг №20 біліст.<РЦП> ЗДОРОВ'Я	шт	9,000	15,10	135,90		7%	8,89	135,90	135,90	99,48	36,42	НСЗУ
13	КЛОПІДОГРЕЛ ТЕВА табл. п/о 75 мг №30 біліст.<РЦП> ТЕВА	шт	2,000	87,25	174,50		7%	11,42	174,50	174,50	84,47	90,03	НСЗУ
14	ВАЗИЛІП табл. п/о 20 мг №28 біліст.<РЦП> КРКА	шт	3,000	44,70	134,10		7%	8,77	134,10	134,10	93,21	40,89	НСЗУ
15	АМЛОДИПІН табл. 10 мг №60 біліст.<РЦП> ТЕХНОЛОГ / ЛЕКОМ	шт	1,000	32,45	32,45		7%	2,12	32,45	32,45	32,45		НСЗУ
16	СПРОНОЛАКТОН ДАРНИЦЯ табл. 25 мг №30 біліст.<РЦП> ДАРНИЦЯ	шт	2,000	46,05	92,10		7%	6,03	92,10	92,10	49,40	42,69	НСЗУ
17	ПДРОЛОПТАЗИД табл. 25 мг №20 біліст.<РЦП> БОРЩАГІВСЬКИЙ ...	шт	3,000	23,25	69,75		7%	4,56	69,75	69,75	64,74	5,01	НСЗУ
18	ПАКЕТ *25x45 №1	шт	1,000	0,75	0,75		20%	0,13	0,75	0,75			
19	ПЛАСТИР VЕRОМЕD ТКАН.19ММХ72ММ №10 ЗНЕJIANG BANGUJ ...	шт	1,000	13,65	13,65	-0,05	7%	0,90	13,70	13,70			
20	ЛІЗИНОПРИЛ ТЕВА табл. 10 мг №60 МЕРКЛЕ	шт	0,170	147,50	25,08	2,50	7%	1,48	22,58	22,58			
21	БІСОПРОЛОЛ-ТЕВА табл. п/о 5 мг №50 біліст.<РЦП> МЕРКЛЕ	шт	0,200	53,05	10,61	-0,01	7%	0,69	10,62	10,62			
22	L-ТИРОКСИН табл. 50 мг №50 (БЕРЛІН-ХЕМІ АГ / МЕНАРІНІ	шт	0,500	100,15	50,08	4,98	7%	2,95	45,10	45,10			
23	КАНЕФРОН Н кр. 100 мл БІОНОРКА	шт	1,000	271,90	271,90		7%	17,79	271,90	271,90			
24	ВІТА-МЕЛАТОНІН табл. 3 мг №30 КІЇВСЬКИЙ ВІТАМІННИЙ ЗАВОД ВАТ	шт	0,340	91,25	31,03	0,01	7%	2,03	31,02	31,02			
25	ЦІНК табл. 0,25 г №80	шт	1,000	49,70	49,70		20%	8,28	49,68	49,68			
26	КАПТОПРЕС табл. №20 ДАРНИЦЯ	шт	0,500	49,60	24,80		7%	1,62	24,80	24,80			
27	MILUPA каша молочна суха швидкокорозична 210гр мультіпакова з ...	шт	1,000	60,80	60,80		20%	10,13	60,80	60,80			
28	ПРІСІМКА ЛИТЯЧА 50 г ВАТ "ВІТАМІНИ"	шт	1,000	15,00	15,00		7%	0,98	15,00	15,00			
									1 313,04		56 877,62		
												423,75	215,04

Всього: 56 877,62 грн ПДВ (у т.ч.): 1 313,04 грн Акциз: 0,00 грн Безопієкових оплат: 49 194,91 грн

Коментар: Відповідальний:

Рис. 2.4. Формування Звіту про роздрібні продажі Аптеки

Щодо податкової звітності то її формування та подання на ТзОВ відбувається в Єдиному реєстрі податкових накладних в програмному забезпеченні «М.Е.Дос», яке дозволяє швидко та електронно передати звітність підприємства до уповноважених органів.

Впровадження комп'ютерних технологій ведення обліку дебіторської заборгованості є важливим кроком для сучасних аптек. Ці технології дозволяють оптимізувати робочі процеси, підвищувати ефективність та точність обліку, забезпечувати більший рівень контролю над фінансовими потоками та покращувати обслуговування клієнтів. Таким чином, впровадження сучасних комп'ютерних технологій є важливим елементом стратегії розвитку сучасної аптеки.

РОЗДІЛ 3. АУДИТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

3.1. Мета, зміст, завдання і джерела аудиту дебіторської заборгованості

Дебіторська заборгованість є ключовим елементом фінансової звітності будь-якого підприємства, що має суттєвий вплив на його ліквідність та фінансову стабільність. Аудит дебіторської заборгованості виконується для забезпечення точності і достовірності фінансової інформації, а також для виявлення потенційних ризиків. Це вимагає ретельного планування, що включає визначення мети, змісту, завдань та використання відповідних джерел.

Метою аудиту дебіторської заборгованості є перевірка відповідності обліку заборгованості чинним нормативним актам, а також виявлення помилок або шахрайства. Визначення мети аудиту дебіторської заборгованості представимо у вигляді рис.3.1.

Рис.3.2. Визначення мети аудиту дебіторської заборгованості

Аудитори прагнуть забезпечити, щоб дебіторська заборгованість була належним чином оцінена, класифікована та відображена у фінансовій звітності. Це допомагає забезпечити достовірність фінансових звітів, що є критично важливим для прийняття управлінських рішень та підтримки довіри з боку інвесторів і кредиторів.

Зміст аудиту дебіторської заборгованості включає декілька основних етапів [22; 23; 24; 30]:

- **Оцінка системи внутрішнього контролю:** Перевірка ефективності системи внутрішнього контролю щодо управління дебіторською заборгованістю. Це включає аналіз процедур затвердження кредитних лімітів, політики щодо списання заборгованості та моніторингу прострочених платежів.

- **Перевірка документів:** Вивчення первинних документів, таких як рахунки-фактури, договори з покупцями, акти звірки розрахунків, виписки банку. Це допомагає переконатися, що всі операції були належним чином задокументовані і відповідають дійсності.

- **Підтвердження дебіторської заборгованості:** Проведення зовнішніх підтверджень шляхом відправлення запитів дебіторам для верифікації суми заборгованості. Це дозволяє перевірити точність облікових записів на підприємстві .

- **Аналіз старіння заборгованості:** Оцінка строків погашення заборгованості для виявлення прострочених сум та визначення необхідності створення резервів під сумнівні борги .

Основні завдання аудиту дебіторської заборгованості включають [30; 44; 45; 46]:

- Перевірку точності та повноти обліку: Забезпечення, щоб всі операції з дебіторами були правильно відображені в облікових записах.

- Виявлення та попередження шахрайства: Виявлення можливих випадків шахрайства, таких як фіктивні дебітори або завищення суми заборгованості.

- Оцінку відповідності нормативним вимогам: Переконавання, що облік дебіторської заборгованості відповідає чинним стандартам бухгалтерського обліку та податкового законодавства.

- Рекомендації щодо покращення системи контролю: Надання рекомендацій з покращення системи внутрішнього контролю для запобігання помилок та шахрайства в майбутньому .

Основними джерелами інформації для аудиту дебіторської заборгованості є [22; 49; 51]:

- фінансова звітність підприємства: Баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів та примітки до фінансової звітності.

- первинні документи: Рахунки-фактури, накладні, договори, акти звірки розрахунків, банківські виписки.

- внутрішня документація: Політики та процедури підприємства щодо управління дебіторською заборгованістю, звіти внутрішнього аудиту.

- зовнішні джерела: Підтвердження від дебіторів, дані з кредитних агентств, інформація від інших контрагентів.

Аудит дебіторської заборгованості є важливим інструментом для забезпечення точності фінансової звітності та виявлення потенційних ризиків. Завдяки ретельному аналізу та перевірці внутрішніх процедур, аудитор може не тільки виявити помилки та шахрайство, але й надати рекомендації для покращення системи внутрішнього контролю. Це сприяє підвищенню довіри до фінансової звітності з боку інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін.

3.2. Методичні прийоми аудиту дебіторської заборгованості

Аудит дебіторської заборгованості є важливою частиною фінансового аудиту, що забезпечує достовірність фінансової звітності та мінімізує ризики пов'язані з неповерненням заборгованостей. Для досягнення цих цілей аудиторів використовують різні методичні прийоми. Нижче наведені основні методичні прийоми аудиту дебіторської заборгованості.

Методичні прийоми аудиту дебіторської заборгованості визначаються процедурою планування. У підручниках найпоширенішими є виділення семи етапів планування (рис.3.2.)

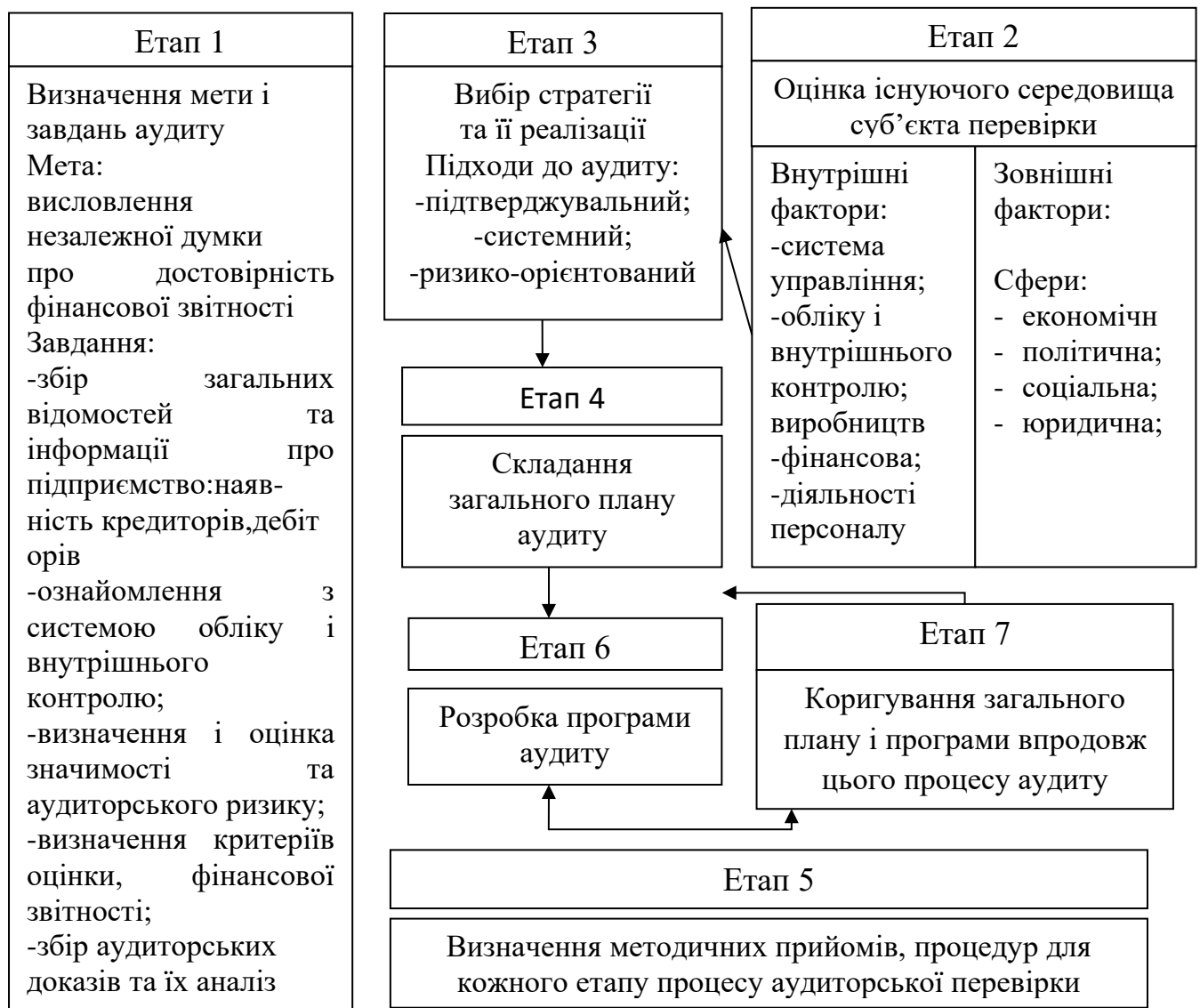

Рис.3.2. Етапи планування проведення аудиту [22]

Методологічними прийомами аудиту дебіторської заборгованості є розрахунково-аналітичні та документальні (рис.3.3.)

Рис.3.3. Методологічні прийоми аудиту [23; 25]

Серед основних методичних прийомів проведення аудиту дебіторської заборгованості виділяють [23; 45; 46; 49; 51]:

1. **Оцінка системи внутрішнього контролю.** Аудитор проводить оцінку ефективності системи внутрішнього контролю, що забезпечує управління дебіторською заборгованістю. Це включає аналіз процедур затвердження кредитних лімітів, політики списання заборгованості, методів моніторингу та контролю прострочених платежів.

2. **Підтвердження дебіторської заборгованості (зовнішні підтвердження).** Цей прийом передбачає надсилання запитів дебіторам для підтвердження суми заборгованості. Відповіді на ці запити допомагають переконатися у точності даних, відображених у фінансовій звітності підприємства. Зовнішні підтвердження є важливим джерелом незалежної інформації для аудитора.

3. **Аналіз старіння заборгованості** включає класифікацію дебіторської заборгованості за термінами її погашення: поточна, прострочена до 30 днів, 30-60 днів, понад 60 днів тощо. Це допомагає аудитору оцінити якість дебіторської заборгованості та визначити необхідність створення резервів під сумнівні борги.

4. *Оцінка резерву сумнівних боргів.* Аудитор перевіряє адекватність створення резерву сумнівних боргів, враховуючи ризики неповернення заборгованостей. Це включає аналіз методики розрахунку резерву, відповідність створення резерву чинному законодавству та стандартам бухгалтерського обліку.

5. *Тестування операцій* включає вибіркочу перевірку бухгалтерських записів і первинних документів для виявлення можливих помилок або шахрайства. Аудитор вибирає певні операції з обліку дебіторської заборгованості і перевіряє їх на відповідність записам у бухгалтерському обліку.

6. *Аналітичні процедури* включають використання фінансових коефіцієнтів, трендових аналізів та порівняння з аналогічними показниками минулих періодів або галузевими стандартами. Це допомагає аудитору виявити аномалії або незвичайні коливання у даних дебіторської заборгованості.

Ціль аудитора – сформулювати думку про фінансові звіти, виходячи з висновку, що може бути отриманий на підставі аудиторських доказів та висловити чітко думку у письмовому звіті, який має містити підставу для висловлення цієї думки. Тому методологія передбачає виділення завдань для дослідження Звіту аудитора методологічного, теоретичного і організаційного характеру (табл.3.1.).

Таблиця 3.1.

Види завдань для дослідження Звіту аудитора [46]

Рівень	Вид завдання
Методологічний	Визначення концептуальної основи загального призначення (досовірного подання та дотримання вимог) Уточнення критеріїв з аудиту фін.звітності. Розробка концепції формування аудиторської думки аудитора
Теоретичний (методичний)	Уточнення вимог для формулювання думки аудитора Розробка положень щодо професійного судження аудитора Визначення алгоритму висловлення аудиторської думки
Організаційний	Розробка внутрішнього стандарту аудиту з професійного судження аудитора при виконанні завдань з надання впевненості. Удосконалення структури аудиторського звіту із використанням ПЕОМ.

Отже, методичні прийоми аудиту дебіторської заборгованості є комплексним інструментом для забезпечення достовірності фінансової звітності. Використання цих прийомів дозволяє аудитору всебічно оцінити стан дебіторської заборгованості, виявити потенційні ризики та надати рекомендації для покращення системи внутрішнього контролю. Це сприяє підвищенню якості управління дебіторською заборгованістю та фінансової стабільності підприємства.

3.3. Результати проведення аудиту дебіторської заборгованості ТзОВ «Аптека Знахар»

Аудит фінансової звітності ТзОВ "Аптека Знахар" був проведений з метою забезпечення достовірності та повноти фінансових даних, відображених у річній фінансовій звітності. Аудиторська перевірка охоплювала всі основні аспекти фінансової діяльності підприємства за звітний період і включала оцінку системи внутрішнього контролю, перевірку документів та підтвердження дебіторської заборгованості.

Аудит проводився відповідно до Плану і Програми.

У Плані проведення аудиту дебіторської заборгованості було визначено мету - перевірити точність і достовірність відображення дебіторської заборгованості у фінансовій звітності ТзОВ "Аптека Знахар" за 2023 рік, оцінити ефективність системи внутрішнього контролю та виявити можливі ризики неповернення заборгованостей.

Аудит охоплював всі етапи обліку дебіторської заборгованості, включаючи перевірку первинних документів, оцінку внутрішнього контролю, зовнішні підтвердження, аналіз старіння заборгованості та оцінку резерву сумнівних боргів.

Аудит заплановано на період з 1 травня по 30 травня 2024 року.

Відповідальні особи:

Керівник аудиторської групи: Іваненко Олена

Аудитори: Петренко Сергій, Смирнова Наталія

У Програмі проведення аудиту дебіторської заборгованості передбачено певні етапи:

Етап 1: Підготовка до аудиту

Ознайомлення з діяльністю підприємства:

Вивчення організаційної структури.

Оцінка загального стану бухгалтерського обліку та звітності.

Ознайомлення з обліковою політикою та внутрішніми регламентами.

Оцінка ризиків:

Ідентифікація можливих ризиків, пов'язаних з дебіторською заборгованістю.

Визначення ключових зон ризику.

Етап 2: Перевірка системи внутрішнього контролю

Оцінка ефективності внутрішнього контролю:

Перевірка процедур затвердження кредитних лімітів.

Аналіз процесів моніторингу та стягнення дебіторської заборгованості.

Оцінка політики щодо створення резервів під сумнівні борги.

Етап 3: Перевірка первинних документів

Аналіз документів:

Вибіркова перевірка рахунків-фактур, накладних, договорів.

Звірка даних первинних документів з бухгалтерськими записами.

Етап 4: Зовнішні підтвердження

Отримання підтверджень:

Надсилання запитів дебіторам для підтвердження залишків заборгованості.

Аналіз отриманих відповідей та їх порівняння з обліковими даними.

Етап 5: Аналіз старіння заборгованості

Класифікація заборгованості:

Розподіл заборгованості за термінами погашення (поточна, прострочена).

Оцінка ризиків неповернення заборгованості.

Етап 6: Оцінка резерву сумнівних боргів

Аналіз методики розрахунку резерву:

Перевірка відповідності створеного резерву чинному законодавству та стандартам бухгалтерського обліку.

Оцінка адекватності резерву з урахуванням ризиків.

Етап 7: Підсумковий аналіз і висновки

Узагальнення результатів аудиту:

Аналіз усіх зібраних даних і виявлених відхилень.

Оформлення аудиторського висновку.

Розробка рекомендацій:

Надання рекомендацій щодо покращення облікової практики та внутрішнього контролю.

Підготовка звіту для керівництва підприємства.

Етап 8: Підготовка звіту

Складання звіту:

Підготовка детального звіту про результати аудиту.

Оформлення висновків і рекомендацій.

Презентація результатів:

Проведення зустрічі з керівництвом підприємства для обговорення результатів аудиту та рекомендацій.

Запропонований план і програма проведення аудиту дебіторської заборгованості для ТзОВ "Аптека Знахар" дозволили всебічно оцінити стан обліку дебіторської заборгованості, ефективність внутрішнього контролю та достовірність фінансової звітності за 2023 рік. Виконання цих завдань сприятиме підвищенню якості фінансового управління підприємством та мінімізації ризиків, пов'язаних з дебіторською заборгованістю.

Ключовим питанням аудиту був резерв під очікувані кредитні збитку від торгової дебіторської заборгованості та іншої фінансової дебіторської заборгованості. Резерв під очікувані кредитні збитку від торгової дебіторської заборгованості є одним із ключових оціночних суджень керівництва ТзОВ. Виявлення об'єктивних ознак знецінення і визначення кредитних збитків є процесом, що включають високий рівень суб'єктивного судження, які вимагають використання припущень та аналізу різних факторів. Використання різних моделей і припущень може істотно вплинути на рівень резерву під очікувані кредитні збитки від торгової дебіторської заборгованості.

Для проведення внутрішнього аудиту у ТзОВ нами був сформований План та Програма проведення аудиту. Звіту аудитора немає, але у Аптеці передбачено проведення повної інвентаризації, тому результати внутрішнього контролю можна вважати задовільними.

Основними результатами аудиту у ТзОВ є:

1. Достовірність фінансової звітності

Фінансова звітність ТзОВ "Аптека Знахар" за звітний період відображає достовірну і справедливу картину фінансового стану підприємства відповідно до вимог НПСБО. Всі основні статті Балансу, Звіту про фінансові результати та Звіту про рух грошових коштів були перевірені та підтверджені на відповідність реальним даним. У Балансі:

- за р.1125 сума дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги на початок 2023 року – 5118 тис.грн., на кінець – 6514 тис.грн.;
- Р.1135 дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом на початок 2023 року – 248 тис.грн., на кінець 2023 року – 614 тис.грн.;
- Р.1155 – інша поточна дебіторська заборгованість – на початок 2023 року – 21988 тис.грн., на кінець 2023 року – 31126 тис.грн.

У ф№5 «Примітки до річної фінансової звітності:

У розділі IX Дебіторська заборгованість уся дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги а також інша поточна заборгованість (р.940 і р.950

відповідно))на кінець року є визначеною з терміном погашення до 12-ти місяців.

2. Внутрішній контроль

Система внутрішнього контролю ТзОВ була оцінена як ефективна. Виявлено, що підприємство має належні процедури для управління дебіторською заборгованістю, включаючи затвердження кредитних лімітів, регулярний моніторинг стану розрахунків з дебіторами та своєчасне створення резервів під сумнівні борги. Проте були надані рекомендації щодо подальшого посилення контролю за обігом документів та вдосконалення процесів внутрішнього аудиту.

3. Дебіторська заборгованість

Дебіторська заборгованість ТзОВ "Аптека Знахар" була ретельно перевірена. Зовнішні підтвердження були отримані для значної частини заборгованості, що підтвердило її точність і відповідність обліковим записам. Було відзначено, що підприємство створило адекватний резерв під сумнівні борги, який відповідає нормативним вимогам та реальній оцінці ризиків.

4. Виявлені порушення та недоліки

Аудит не виявив суттєвих порушень, що могли б вплинути на достовірність фінансової звітності. Виявлені незначні недоліки стосувалися переважно процедур оформлення первинних документів та своєчасності їх відображення в обліку. Ці недоліки були детально обговорені з керівництвом підприємства та були рекомендовані до виправлення в найкоротші терміни.

Аудиторську перевірку здійснено, про що складено відповідний звіт за формою Таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

**Таблиця для складання Звіту аудиту звітності ТзОВ щодо
дебіторської заборгованості**

Номер	Завдання	Відповідальна особа	статус	Примітки
1	Перевірка договорів	Аудитор	Виконано	
2	Аналіз актів робіт	Аудитор	Виконано	
3	Вивчення накладних	Аудитор	В процесі	Потребує додаткових даних
4	Оцінка стану стягнення	Аудитор	Не почато	Чекаємо на інформацію від відділу забезпечення
5	Формулювання рекомендацій	Аудитор	В процесі	

За результатами аудиту нами сформовано аудиторський висновок на підставі типового і надано наступні рекомендації для покращення фінансового управління ТзОВ "Аптека Знахар":

- підвищити автоматизацію облікових процесів для зменшення ризику людських помилок.

- регулярно проводити внутрішній аудит для виявлення та усунення потенційних недоліків у процесі управління дебіторською заборгованістю.

- посилити контроль за своєчасністю обробки та обліку первинних документів.

Аудит фінансової звітності ТзОВ "Аптека Знахар" показав, що підприємство веде облік відповідно до встановлених стандартів та нормативних вимог. Незначні виявлені недоліки не мають суттєвого впливу на загальну достовірність фінансової звітності, проте їх виправлення сприятиме покращенню фінансового управління та підвищенню ефективності внутрішнього контролю. Загалом, фінансова звітність ТзОВ "Аптека Знахар" надає правдиву та справедливую картину фінансового стану підприємства на звітну дату.

ВИСНОВКИ

Дипломна робота досліджує основні аспекти ведення обліку дебіторської заборгованості та методики її аудиту. Метою роботи було вивчити теоретичні основи обліку розрахунків з дебіторами, проаналізувати практичні аспекти їх ведення на прикладі конкретного підприємства та розробити рекомендації щодо вдосконалення облікової та аудиторської практики.

Проведений аналіз показав, що ТзОВ "Аптека Знахар" використовує сучасну систему обліку, що відповідає вимогам національних стандартів бухгалтерського обліку. Підприємство веде детальний облік розрахунків з дебіторами, що включає реєстрацію всіх господарських операцій, пов'язаних з продажем товарів та наданням послуг.

Система внутрішнього контролю за розрахунками з дебіторами на підприємстві є достатньо ефективною. Вона включає перевірку документів, затвердження кредитних лімітів, моніторинг прострочених платежів та своєчасне створення резервів під сумнівні борги. Проте, виявлені незначні недоліки в документаційному оформленні окремих операцій, які потребують удосконалення.

Автоматизація облікового процесу позитивно впливає на діяльність підприємства. Для обліку розрахунків з дебіторами і формування фінансової та інших видів звітності підприємство використовує відповідне програмне забезпечення, збільшує кількість своїх замовників та покупців, які стають дебіторами. Тому важливо впливати та контролювати суму дебіторської заборгованості, яка підлягає сплаті.

Аналіз дебіторської заборгованості показав, що ТзОВ має переважно поточну заборгованість, яка погашається в установлені строки. Створений резерв під сумнівні борги є адекватним і відповідає реальним ризикам неповернення заборгованостей.

Аудиторська перевірка підтвердила достовірність фінансової звітності ТзОВ "Аптека Знахар". Фінансова звітність відображає правдиву і справедливу картину фінансового стану підприємства. Виявлені незначні недоліки в обліку дебіторської заборгованості не мають суттєвого впливу на загальну достовірність звітності.

На основі проведеного дослідження були розроблені рекомендації щодо вдосконалення обліку розрахунків з дебіторами на ТзОВ "Аптека Знахар": підвищити рівень автоматизації облікових процесів для зменшення ризику помилок; впровадити регулярні внутрішні аудити для своєчасного виявлення та усунення недоліків; поліпшити контроль за оформленням і зберіганням первинних документів; розробити детальнішу політику щодо управління дебіторською заборгованістю, включаючи процедури управління кредитними ризиками та стягнення простроченої заборгованості.

Окрім рекомендацій щодо подальшого використання наявних комп'ютерних технологій для обліку та проведення внутрішнього аудиту, доцільно зосередити увагу на підвищенні платіжної дисципліни, зменшенні сум дебіторської заборгованості та використанні можливостей конфігурації комп'ютерних програм для проведення аналітичних досліджень і узагальнення їх результатів.

Підсумовуючи результати досліджень, слід зазначити, що ТзОВ "Аптека Знахар" продовжує розвиватися, розширює свою діяльність і покращує фінансові показники, завершуючи рік з прибутком.

Впровадження розроблених рекомендацій дозволить підприємству покращити облікову практику та забезпечити більш надійний контроль за розрахунками з дебіторами.

Щодо природоохоронної діяльності, ТзОВ "Аптека Знахар" має всі необхідні дозволи, раціонально використовує природні ресурси, бере участь у заходах, спрямованих на охорону довкілля, та сплачує екологічний податок відповідно до чинного законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. №436–IV.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755–VI. .[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
- 3.Цивільний кодекс України №435-IV від 16.01.2003р.: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
4. Про внесення зміни до розділу XIII “Прикінцеві та перехідні положення” Закону “Про виконавче провадження. Закон України
5. Про забезпечення здійснення розрахунків населення в умовах воєнного стану. Розпорядження КМУ “[від 02.03.2022 р. № 198-р](#)”
6. Положення про порядок здійснення безготівкових розрахунків в Україні в національній валюті в особливий період: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0050-04#Text>
- 7.Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті. Постанова Правління Національного банку України від 21 січня 2004 року N 22
8. Про Національний банк України. Закон України: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
9. Про платіжні послуги. Закон України №2888 від 12.01.2023.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
10. International Financial Reporting Standards (IFRS 9)
- 11.Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України, від 16. 07. 1999 № 996 – [Електронний ресурс] – [Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>];
- 12.Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
- 13.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999р. №237: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>
- 14.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. №20: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>
15. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій:
16. Інструкція Міністерства фінансів України. № 291 від 30.11.99р.: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0893-99>

17. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2000р. №356 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.uazakon.com/big/text574/pg1.htm>

18. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства: Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. №635 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?art_id=382876&cat_id=293536

19. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995р. №88 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>

20. Міжнародні стандарти контролю якості аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: [https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201(1).pdf)

21. Методрекомендації № 1127 — Методичні рекомендації зі співставлення субрахунків бухгалтерського обліку та перенесення залишків, затверджені наказом Мінфіну від 21.12.2016 р. № 1127.

22. Аудит: підручник (в двох частинах) / за ред. Грушко В.І./ Брадул О.М., Шепелюк В.А., Ільїна С.Б., Юнацький М.О., Хорошенко А.П., Брадул Т.В., 4-те вид. доп. і перероб. – К. : Видавництво Ліра-К, 2019. – 324 с.: <http://lira-k.com.ua/preview/12559.pdf>

23. Аудит: методика і організація : навч. посібник / Н. І. Гордієнко, О. В. Харламова, Ю. І. Мізік, О. О. Конопліна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 319 с.

24. Аудиторська діяльність в умовах воєнного стану: <https://nubip.edu.ua/node/109134>

25. Баранова А.О. Аудит: навчальний посібник / А. О. Баранова, Т. А. Наумова., А.І. Кашперська. – Х.: ХДУХТ, 2017. – 246 с.: <http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/1720/1/87.%D0%90%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82.pdf>

26. Банківські операції [текст]: навч.посіб./ Н.І.Демчук, О.В. Довгаль, Ю.П.Владика– -Дніпро: Пороги, 2017. – с

27. Банківські рахунки: якими вони бувають: https://buhplatforma.com.ua/article/7228-oblk-groshovih-koshtv-na-rahunkah-v-banku#anc_1

28. Бухгалтерський облік: навчальний посібник / А.П. Макаренко, Т.О. Неліхова, Ю.В. Подмешальська, Н.С. Чакалова; Запоріж. держ. інж. акад.-Запоріжжя: ЗДІА, 2018.-548 с.

28. Безготівкові розрахунки: суть, значення, класифікація та принципи організації:

https://pidru4niki.com/15310511/bankivska_sprava/bezgotivkovi_rozrahunki_sut_zn_achennya_klasifikatsiya_printsipi_organizatsiyi

29. Бухгалтерський облік в двох частинах [Електронний ресурс]: електронні ресурси ВНТУ / П.В. Чалюк, Л.Я. Швейкіна, Л.В. Чаплигіна. – Режим доступу до ресурсу: http://posibnyku.vntu.edu.ua/buh_ob/index.htm

30. Бурлан С. А. Організація і методика аудиту : навч. посіб. / С. А. Бурлан, Н. О. Руденко. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. – 184

31. Бухгалтерський облік під час війни: що буде зі звітністю та як оптимізувати податки: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/podatкова-praktika/buhgalterskiy-oblik-pid-chas-viyni-shcho-bude-zi-zvitnistyu-ta-yak-optimizuvati-podatki.html>

32. Галяутдінов Р.Р. Методи діагностики виробничо-господарської діяльності: <http://intkonf.org/galyautdinov-rr-doktor-ekonomichnih-nauk-chorna-lo-metodi-diagnostiki-virobnicho-gospodarskoji-diyalnosti-pidpriemstva/>

33. Економічний аналіз : курс лекцій для здобувачів початкового (короткий цикл) рівня вищої освіти ОПП «Облік і оподаткування» спеціальності 071 «Облік і оподаткування» денної форми здобуття вищої освіти / уклад. О. М. Вишневська, Л. А. Козаченко, А. Г. Костирко. Миколаїв : МНАУ, 2022. 85 с

34. Запорожець Г.В. Організація і методика аналізу на підприємствах: <http://eprints.kname.edu.ua/49930/1/2017%20%D0%BF%D0%B5%D1%87.%20358%D0%9C.pdf>

35. Клим Н. М. Бухгалтерський облік: [навч. посіб.] / Н. М. Клим. – Львів: Ліга-Прес, 2021. – 480 с.

36. Коваленко, О. (2017). Управління дебіторською заборгованістю на підприємстві. Київ: Видавництво "Наукова думка".

37. Навчальний посібник «Аналіз господарської діяльності (практикум)». Автори: В.О. Іваненко, Л.С. Новіченко. – К., 2016. – 164 с.

38. Облік грошових кштів на рахунках у банках: <https://buhplatforma.com.ua/article/7228-oblk-groshovih-koshtv-na-rahunkah-v-banku>

39. Облік, контроль та аналіз розрахунків з покупцями: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія / Т.А. Дудник, Я.І. Глущенко, М.Е. Шухман.-Донецьк: Юго-Восток, 2011.-140 с.

40. Облік розрахункових операцій: <https://posibniki.com.ua/post-oblik-rozrahunkovih-operaci>

41. Облік розрахункових операцій: https://pidru4niki.com/12471013/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/oblik_rozrahunkovih_operatsiy

42. Обмеження готівкових розрахунків 2023: <https://buhplatforma.com.ua/article/7709-obmejennya-gotivkovih-rozrahunkv>

43. Ониценко О.В. Особливості договору купівлі-продажу у 2021 році: <https://buhplatforma.com.ua/article/7854-dogovr-kupvl-prodaju-zrazok-2020>

44. Організація та методика аудиту: навчальний посібник / В.М. Іванков, Г.Б. Назарова, Т.С. Шаровська, Н.С. Шалімова / за редакцією І.К. Дрозд – К.: ТОВ Видавництво «Сова», 2014.-312 с.

45. Особливості аудиту розрахункових операцій: режим доступу <https://posibniki.com.ua/post-osoblivosti-auditu-rozrahunkovih-operacii-na-pidpriemstvah-ukrayini>
46. Рязанова Н. О. Аудит : навчально-методичний посібник. Старобільськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021. 234 с.
47. Свидло К.В. Особливості обліку розрахункових операцій у бюджетних установах: <https://cdn.hneu.edu.ua/rozvitok19/thesis03-44.html>
48. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз. Навчально-методичний посібник для практичних занять і самостійної роботи (для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання ступеня вищої освіти Бакалавр освітньо-професійної програми Облік і оподаткування спеціальності 071 Облік і оподаткування). Полтава: ПДАУ, 2021. 99 с
49. Фарйон О. О. Дебіторська та кредиторська заборгованість: контроль та управління як запорука успішного розвитку [Текст] / О. О. Фарйон, М. Я. Яструбський // Науковий вісник НЛТУ України. –2011. – Вип. 21.4. – С. 276- 282
50. Хринюк О. С. Сутність фінансового потенціалу підприємства / О. С. Хринюк, В. А. Бова. // Актуальні проблеми економіки та управління – 2017. – №11.– 1–9 с.
51. Шевченко І. О. Особливості аудиту розрахункових операцій підприємств України / І. О. Шевченко, В. О. Куцевол // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2019. – № 2 (19). – Режим доступу до ресурсу: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/index.php/19-2019> (Index Copernicus): <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/21799>
52. Шквір В.Д. Інформаційні системи та технології в обліку : навч. посіб. / В.Д. Шквір, .Г. Загородній, О.С. Височан. - 3-тє вид., перероб. і доп. - К. : Знання, 2007. - 439 с.

ДОДАТКИ

